

Sanni-Maiju Kantoniemi

Päivätoimintakokeilu luonto- ja maatilaympäristössä

Opinnäytetyö

Syksy 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Sanni-Maiju Kantoniemi

Työn nimi: Päivätoimintakokeilu luonto- ja maatilaympäristössä

Ohjaaja: Katariina Perttula

Vuosi: 2017

Sivumäärä: 69

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyössä kokeiltiin kehitysvammaisten päivätoiminnan järjestämistä luonto- ja maatilaympäristössä. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata yhtä tapaa toteuttaa hoivamaataloutta sekä sen toimivuutta kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa päivätoiminnan muodossa. Tutkimuskysymyksiksi nousivat: Miten hoivamaatilatoimintana järjestetty päivätoiminta sopii kehitysvammaisille asiakkaille? Miten he toimivat yhdessä ja erikseen maatilalla? Miten maatalousyrittäjät kokevat päivätoimintakokeilun?

Hoivamaatilatoiminta on osa Green Care -toimintaa, jonka tarkoituksena on ylläpitää ja edistää ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä luonto- ja eläinlähteisesti. Hoivamaatiloilla on toteutettu myös mm. päivätoimintaa. Sen tavoitteena on käyttää tietoisesti ja tavoitteellisesti jo olemassa olevia maatalouden resursseja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden toimintakyvyn tukemiseksi.

Tutkimus on toteutettu laadullisena toimintatutkimuksena. Opinnäytetyön tutkimusaineisto on kerätty havainnoimalla sekä haastatteluilla. Päivätoimintakokeiluun osallistui kolme asiakasta sekä heidän ohjaajansa. Päivätoimintakokeilu toteutui toukokuun välisenä aikana kerran viikossa maatilalla, jossa asiakkaat osallistuivat maatilalla töihin aina eläinten hoitamisesta porkkanoiden viljelyyn.

Päivätoimintakokeilu antoi positiivisia vaikutuksia asiakkaille, ohjaajalle kuin maatilayrittäjille. Asiakkaat saivat mielekästä ja monipuolista tekemistä. Ohjaaja puolestaan sai uusia näkökulmia tehdä työtään ja maatilayrittäjille hoivamaatilatoiminta antoi lisäarvoa tekemälleen työlle. Haasteena hoivamaatilatoiminnassa on asiakkaiden turvallisuus sekä erilaisten riskien ja vaarojen huomioon ottaminen toiminnan suunnittelussa.

Avainsanat: Green Care, hoivamaatalous, kehitysvammaisuus, päivätoiminta

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Sanni-Maiju Kantoniemi

Title of thesis: A Trial of Daytime Activity in a Care Farm

Supervisor(s): Katariina Perttula

Year: 2017

Number of pages: 69

Number of appendices: 2

The purpose of this thesis was to provide daytime activities for disabled persons in a care farm. This study aims to explore one type of care farm service and how it works with disabled persons. The research questions are: 1) How suitable daytime activities in care farm are for disabled persons? 2) How do clients work in the care farm? 3) How do care farmers experience the trial?

Care farming is one type of Green Care service. Care farms provide health, social or educational care services. The services are for vulnerable groups of people. Care farms provide a supervised, structured programme of farming-related activities.

The research is a qualitative activity analysis. The data were collected by observation and interviews for all three participants, their counsellor and care farmers. The trial was organized once a week from May until September. The participants were involved in farming-related activities, including taking care of animals, growing carrots and collecting blueberries.

The trial of daytime activities had positive effects on participants, their counsellor and care farmers. The participants received meaningful and varied activities and the counsellor got new aspects how to do her work. The care farming also provided financial and mental value for the care farmers. The challenges of care farming were participants' safety and taking risks and dangers into account.

Keywords: Green Care, care farming, daytime activities, people with disabilities

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 GREEN CARE.....	9
2.1 Green Care –termin määritelmä.....	9
2.2 Green Care -toiminnan peruselementit.....	10
2.3 Green Care -toiminnan edellytykset.....	11
2.4 Toimialat.....	12
3 GREEN CARE -MENETELMÄT.....	14
3.1 Eläinavusteiset menetelmät.....	14
3.2 Puutarha-avusteiset menetelmät.....	16
3.3 Muut luontoavusteiset menetelmät.....	17
4 MAATILOILLA TAPAHTUVA GREEN CARE -TOIMINTA.....	19
4.1 Hoivamaatilatoiminnan määritelmä.....	19
4.2 Hoivamaatilatoiminnan hyödyt.....	20
4.3 Päivätoiminta maatilaympäristössä.....	22
4.3.1 Tuhkulan tila.....	23
4.3.2 Suikkola.....	23
4.3.3 Tikkamäki.....	24
5 TUTKIMUS.....	25
5.1 Tutkimukset tarkoitus ja tavoitteet.....	25
5.2 Yhteistyötahot.....	25
5.3 Osallistujien valinta.....	26
5.4 Tutkimuksen ajankäyttö.....	28
5.5 Tutkimusmenetelmät.....	28
5.6 Aineiston keruu ja analysointi.....	29

5.7 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	31
6 KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS.....	33
6.1 Tutkimukseen osallistujat	33
6.2 Toiminnan suunnitteleminen	34
6.3 Päivä 1 – tutustuminen.....	35
6.4 Päivä 2 – luonnon kierto.....	37
6.5 Päivä 3 – virkistystä polttopuutöistä	39
6.6 Päivä 4 – lähiluontoon tutustuminen	41
6.7 Päivä 5 – luonnon kiertokulku ja lähiruoka	42
6.8 Päivä 6 – metsän antimet.....	44
6.9 Päivä 7 – päätös	45
7 PÄIVÄTOIMINTAKOKEILUN ARVIOINTI.....	48
7.1 Päivätoiminta hoivamaatilalla	48
7.2 Päivätoimintakokeilun haasteet.....	51
7.3 Maatalousyrittäjien kokemuksia	53
7.4 Kokeilun vaikutukset yksilöllisesti.....	54
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	57
8.1 Päivätoiminnan järjestäminen	57
8.2 Asiakkaiden toiminta maatilalla	59
8.3 Maatilayrittäjien kokemukset	60
9 POHDINTA	62
LÄHTEET	64
LIITTEET	69

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1: Luontohoivan ja -voiman jakautuminen sekä erilaisia Green Care – toimintamuotoja.....	14
---	----

1 JOHDANTO

On kevään ensimmäinen päivä. Näet leskenlehden kukkivan ojan pientareella. Linnut ovat palanneet kotiin ja laulavat metsässä iloisesti. Ilma on raikas, mutta sopivan lämmin. Kuulet purossa juoksevan veden tasaisen solinan. Jäät ovat sulamassa. Voit sulkea silmäsi ja ihastella vain Suomen kaunista luontoa. Onko olemassa mitään rentouttavampaa? Varsinkin keskellä talvea on hyvä tehdä mielikuvitusmatka kevääseen, kun luonto herää taas henkiin pitkän talven jäljiltä.

Luonto on kuulunut suomalaisuuteen läpi historian. Suomalaiset ovat harrastaneet niin marjastusta, kalastusta kuin metsästystäkin. Nyt kuitenkin tutkimukset osoittavat, kuinka ihmiset ympäri maailman ovat alkaneet vieraantua luonnosta. Samalla myös tutkimukset luonnon hyvinvointivaikutuksista ovat korostuneet. (Elings, 2012, 44.)

Suomalaiset ovat ymmärtäneet luonnon virkistävän voiman jo aikoja sitten. Kuitenkin luonnon elvyttävä voima on jäänyt vielä vähemmälle huomiolle. Useissa tutkimuksissa onkin todettu, että ihmiset, jotka kokevat terveytensä heikoksi, hyötyvät luonnon elvyttävästä voimasta kaikkein eniten. (Salovuori, 2014, 7.) Ei ole sattumaa, että esimerkiksi psykiatriset sairaalat perustettiin aikoineen maaseutu ympäristöön. Hoidon ja kuntoutuksen medikalisoituminen on irrottanut ne luonnosta. Nyt kuitenkin mielenkiinto luonnon hyvinvointivaikutuksiin on herännyt uudelleen. (Salovuori, 2014, 8.)

Aihe on itselleni tärkeä ja ajankohtainen. Läpi sosionomiopintojen olen pitänyt luonnon yhdistämistä sosiaali alaan omana tavoitteenani. Olen pienen ikäni elänyt maalla ja työskennellyt maatilalla, joten koulutuksen ja työkokemuksen yhdistäminen tuntuu luonnolliselta.

Aihe on myös Suomen maaseudun ja maatalouden kannalta erityisen tärkeä. Maaseudulla huomiota kaipaavat palvelujen saatavuuden turvaaminen ja uusien elinkeinomahdollisuuksien löytäminen. Green Care -toimintaa kehitetään erilaisilla hankkeilla ympäri Suomea.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu Green Care -käsitteestä ja sen erilaisista osista. Teoriaosassa käydään läpi myös erilaisia luonto- ja eläinavusteisia menetelmiä sekä keskitytään erityisesti maataloilla tapahtuvaan Green Care -toimintaan. Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä on laadullinen tutkimus, jota raportoidaan osittain tapaustutkimuksen piirteiden mukaisesti.

Opinnäytetyö on toiminnallinen tutkimus, jossa tutkittaville henkilöille on pidetty päivätoimintakokeilu luonto- ja maatilaympäristössä. Kokeilu toteutettiin kesän 2017 aikana ja siihen osallistui kolme henkilöä. Osana opinnäytetyötä olen suorittanut harjoittelun *Valtaistavat sosiaalityön menetelmät*.

2 GREEN CARE

2.1 Green Care –termin määritelmä

Green Care on käsitteenä hyvin moninainen. Se toimii sateenvarjokäsitteenä luontoon tukeutuville sosiaali- ja terveysalan hoiva-, hoito- ja kasvatuspalveluille. (Soini ym. 2011, 321.) Samalla se tarkoittaa toimintaa, jolla tavoitteellisesti pyritään ylläpitämään sekä edistämään ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia mukaan lukien sekä ihmisen fyysinen, psyykinen että sosiaalinen hyvinvointi. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä [Viitattu 29.10.2017], 2.]

Green Care -toiminnalla tarkoitetaan luonnon tietoista, vastuullista ja ammatillista käyttöä erilaisissa sosiaali-, terveys ja kasvatuspalveluissa. Luonnon hyvinvointivaikutukset ovat monimuotoisia ja vaikutusulottuvuudet yhteen kietoutuvia. (Soini, ym. 2014, 3.) Green Care -toiminnan hyvinvointia lisäävät vaikutukset syntyvät muun muassa luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja kokemuksellisuuden avulla (Luonto hyvinvoinnin lähteenä [Viitattu 28.08.2017], 2].

Green Care -toimintaa voidaan harjoittaa sekä luonto- että maatilaympäristössä, kuten metsässä, puutarhassa tai maatilalla. Green Care -toimintaa voidaan harjoittaa myös kaupunkiympäristössä ja myös sisätiloissa, tuomalla luontoelementit sinne. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä [Viitattu 28.08.2017], 2.)

Green Care -toiminta perustuu ympäristö- ja ekopsykologiaan, jolloin ihminen nähdään osana luontoa. Ympäristöpsykologia tutkii ihmisen ja fyysis-sosiaalisen ympäristön välistä vuorovaikutusta. Se korostaa vuorovaikutussuhteen olevan muuttuva, kehittyvä ja liikkuva. (Nissinen 2014,18.) Näin ollen ympäristöpsykologia korostaa ympäristön ja sen laadun vaikutuksia ihmisen mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin (Salonen 2012, 235).

Ekopsykologia puolestaan on ympäristöpsykologian suuntaus, jossa ihmisen ja luonnon välinen suhde on keskiössä. Ekopsykologit ajattelevat, että ihmisen ja luonnon hyvinvointi ja pahoinvointi ovat yhteydessä toisiinsa. Ihmisen ja luonnon välisen suhteen nähdään muuttuneen eriytyneemmäksi ja irralliseksi arjesta. Tavoitteena

on ehkäistä ihmisen vieraantumista luonnosta ja edistää kestävä kehityksen mu-
kaista elämäntapaa. (Salonen 2012, 235–236; Nissinen 2014, 18, 21.)

Tutkimusten mukaan aikuisten asenteeseen ja luonnossa vietettyyn aikaan vaikut-
tavat lapsena koetut luontokokemukset. Luontosuhteen ajatellaan rakentuvan en-
nen 12 ikävuotta. (Bird 2007, 55.) Kaplar ja Kaplar (2002, Bird 2007, 49 mukaan)
osoittavat, että 13–17-vuotiaana kiintymys luontoon on heikentynyt. Kuitenkin suhde
luontoon palautuu 19-vuotiaana.

2.2 Green Care -toiminnan peruselementit

Green Care -toiminnan kolme peruselementtiä ovat luonto, toiminta ja yhteisö, joita
yhdistelemällä ja painottamalla saadaan näkyviin luonnon hyvinvointivaikutuksia.
Koko Green Care -toiminta perustuu siis näihin kolmeen elementtiin, joita hyödyn-
netään ja painotetaan eri tavoin toiminnoissa. (Soini & Vehmasto 2014,13.)

Peruselementeistä luonto voi toimia Green Care -toiminnan tapahtumapaikkana,
kohteena sekä välineenä. Sen avulla edistetään, vahvistetaan sekä nopeutetaan
asetettujen tavoitteiden saavuttamista. (Soini ym. 2011, 323.) Luontoelementtiä voi-
daan käyttää niin luontoympäristössä kuin kaupungissakin. Luontoelementti voi olla
yksittäinen huonekasvi tai luontokuva, mutta se voi olla myös yksittäinen eläin tai
vaikkapa kokonainen metsä. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä [Viitattu 28.09.2017], 3.)
Green Care -toiminnassa ei ole oleellista luontoelementtien sijainti, laatu tai määrä
(Soini ym. 2011, 324).

Kun luontoelementtiä hyödynnetään luontoympäristönä, se voi tarkoittaa niin hoita-
matonta kuin hoidettuakin metsää, puistoa, puutarhaa tai maatilaa. Toimiminen
luonnossa, sen kanssa tai sen hyväksi voi lisätä toiminnan vaikuttavuutta. (Soini &
Vehmasto 2014, 13.) Pienikin viheralue kaupungin keskellä voi tarjota merkittävän
luontokokemuksen (Soini ym. 2011, 324).

Toisena tärkeänä Green Care -toiminnan peruselementtinä pidetään toimintaa. Sen
avulla ihminen yhdistetään ympäristöönsä ja näin ollen mahdollistetaan kokeminen
ja oppiminen. Erilaiset virikkeelliset ympäristöt, kuten metsä tai maatila eläimeen

tarjoavat puitteet monenlaiselle tekemiselle ja kokemiselle. Aina toiminnan ei tarvitse kuitenkaan olla suurta, sillä joskus riittää myös pelkkä ympäristön havainnointi tai maiseman katselu. (Soini & Vehmasto 2014, 13.) Toiminta täytyy suunnitella ja mitoittaa kunkin ihmisen tarpeiden mukaiseksi (Soini ym. 2011, 325).

Kolmas Green Caren peruselementti on yhteisö. Sen avulla mahdollistetaan osallisuus. Green Care -toiminnassa osallisuuden tunne voi syntyä vuorovaikutuksessa ihmisen, eläimen, luonnon tai vaikkapa tietyn paikan kanssa. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä [Viitattu 28.08.2017], 3.) Sack (1997,1) huomauttaakin paikkaan kuulumisen tunteen kuuluvan ihmisen perustarpeisiin (Soini ym. 2011, 325 mukaan).

2.3 Green Care -toiminnan edellytykset

Mikä tahansa luonnossa tapahtuva hyvinvointitoiminta ei ole Green Care -toimintaa. Green Care-toimintaan liittyy vahvasti tavoitteellisuus, ammatillisuus sekä vastuullisuus. Luontoa käytetään tietoisesti hyvinvoinnin edistämiseksi. Jokaisen palvelun ja asiakasryhmän kohdalla tarkemmat tavoitteet määritellään erikseen, sillä palvelut räätälöidään asiakkaiden tarpeiden mukaisiksi. Jo yksittäiset luontokokemukset saattavat vähentää stressiä ja auttaa jatkamaan, mutta Green Care -toiminnalle olennaista on tavoitteellisuus. Toiminta on pitkäjänteistä ja tavoitteisiin täytyy sitoutua. (Soini & Vehmasto 2014, 14.)

Green Care -palveluntarjoajan ammatillisuus ja osaaminen täytyy suhteuttaa tarjottavaan palveluun. Tärkeimpiä taitoja ovat asiakastilanteen hallinta sekä asiakkaan kohtaaminen. (Soini & Vehmasto 2014, 14.) Mikäli toimitaan esimerkiksi maatilalla, täytyy ohjaajan osata myös maatilatoimia. Kaikilla toiminnan ohjaajilla ei tarvitse kuitenkaan olla koulutusta ja osaamista kaikkeen. Green Care -palvelut voidaan tuottaa yhteistyössä siten, että toisilla palvelun tuottajista on vaadittava hoiva-alan koulutus ja toisilla on osaamista esimerkiksi maatilatoimista. (Green Care -työkirja 2014, 6.)

Green Care -toiminta korostaa luontoarvoja, eettistä toimintatapaa sekä laatua, joista syntyy toiminnan vastuullisuus. Se määrittää sekä yrityksen että sen henkilökunnan laadukasta ja ympäristöä kunnioittavaa toimintaa. Vastuullinen Green Care

-toiminta tähtää yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön hyvinvoinnin edistämiseen. Toiminta pyrkii samalla johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti luomaan asiakkailleen ja sidosryhmilleen sosiaalista, ekologista ja mahdollisesti kulttuurista lisäarvoa, jolla voi olla myös taloudellista merkitystä. (Soini & Vehmasto 2014, 14–15.)

Green Care -palvelun laatu pyritään takaamaan laatumerkin avulla. Green Care -laatumerkit kertovat palveluntuottajan tuntevan Green Care -toimintatavan ja tuotettavan palveluja ammatillisesti, tavoitteellisesti sekä vastuullisesti. Laatumerkki kertoo, että palveluntuottaja on sitoutunut toimimaan asiakaslähtöisesti sekä arvioimaan palvelun vaikuttavuutta. Palveluntuottajan tulee noudattaa niin ammattialansa ja Green Care Finland ry:n eettisiä ohjeita, kuin palvelua koskevia lakeja ja säädöksiä. (Laatumerkkiesite 2017,1–2.)

Palvelun parhaan laadun takaamiseksi laatumerkki edellyttää, että palvelun turvallisuus- ja omavalvontasuunnitelma on tehty sekä Green Care -laatutyökirja on käytössä. Palveluntuottajan täytyy suorittaa vähintään 5 opintopisteen teoreettinen Green Care -koulutus. (Laatumerkkiesite 2017, 2.)

Laatumerkin hallinnasta vastaa Green Care Finland ry ja sen myöntää erillinen Green Care -laatulautakunta. Laatumerkkejä on kaksi, LuontoVoima- sekä LuontoHoiva -laatumerkki. Laatumerkki haetaan palvelukokonaisuus kohtaisesti. (Green Care -laatumerkit [Viitattu 23.10.2017].)

2.4 Toimialat

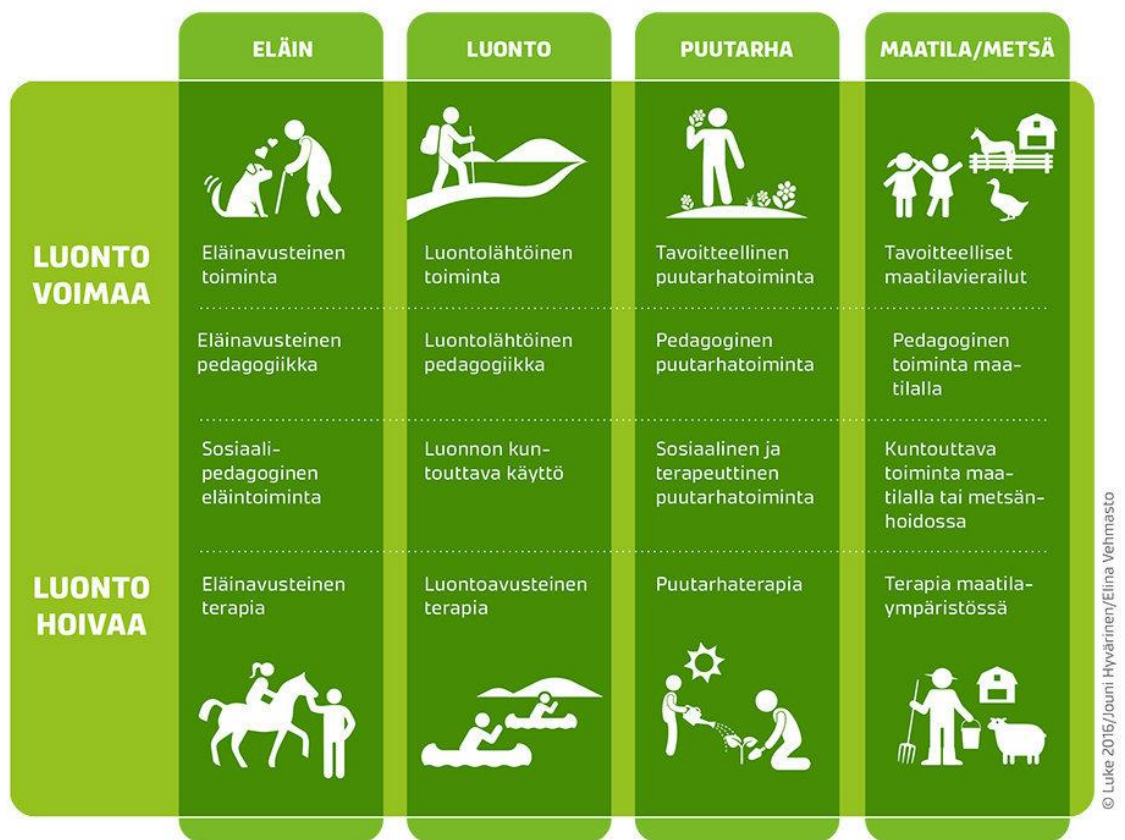
Green Care -käsitteen suomenkielinen vastine on jaettu kahtia, vihreä ja luontohoiva sekä vihreä ja luontovoima. Puhuttaessa luontohoivasta, kysymyksessä on palvelu, jota tuotetaan sosiaali- ja terveyslainsäädännön alaisuudessa. Se edellyttää asianmukaista sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan koulusta. (Suomi, Juusola & Anundi 2016, 9.) Tällöin kyseessä on esimerkiksi erilaiset eläin- ja luontoavusteiset terapiat sekä kuntouttavat palvelut, kuten kuntouttava maatilatoiminta. Yleensä luontohoivapalvelujen tavoitteena on asiakkaiden kuntoutus- tai hoitosuunnitelman mukainen terveyden, toimintakyvyn tai elämänlaadun parantaminen. (Green Care –työkirja 2014, 7.)

Luontovoiman palveluita ovat puolestaan esimerkiksi tavoitteelliset, luontolähtöiset hyvinvointipalvelut, kuten työhyvinvointipalvelut. Myös erilaiset virkistys-, harrastus- ja kasvatustilapalvelut kuuluvat luontovoiman palveluihin. Luontovoimapalveluiden asiakkailla voi olla erityisiä tarpeita liittyen ohjaukseen, välineisiin ja esteettömyyteen, mutta he eivät ole erityisen haavoittuvassa asemassa. (Green Care -työkirja 2014, 7.) Luontovoiman palveluita voivat tuottaa erilaiset tahot, ne eivät se vaadi sosiaali- tai terveysalan koulutusta (Soini & Vehmasto 2014, 15).

Green Care -palvelut jakautuvat luontohoivan ja luontovoiman palveluihin asiakasryhmän, palvelujen ostajan ja järjestämisvastuun sekä palveluun kohdistuvien vaatimusten ja tavoitteiden perusteella (Vehmasto 2014, 29). Asiakasryhmä voi olla esimerkiksi mielenterveyskuntoutujat, jolloin käytetään luonnon hoidollista voimaa. Vastaavasti esimerkiksi maatilamatkailupalvelu on luontovoimaa, jolloin hyödynnetään luonnon virkistävää vaikutusta.

3 GREEN CARE -MENETELMÄT

Luontoa voidaan hyödyntää todella monipuolisesti hoidon ja kuntoutuksen tukena erilaisin menetelmin. Näitä menetelmiä voidaan jakaa karkeasti eläin-, luonto-, puutarha- ja maatala- ja metsäavusteisiksi menetelmiksi, joita käydään tarkemmin läpi tässä luvussa. Kuviossa 1 kuvataan erilaisia Green Care -toiminta- ja palvelumuotoja sekä luvussa 2.4. käsiteltyä luontovoimaa ja -hoivaa.

Kuvio 1: Luontohoivan ja -voiman jakautuminen sekä erilaisia Green Care –toimintamuotoja. (Green Care Finland ry, 2017.)

3.1 Eläinavusteiset menetelmät

Green Care -toiminnan eläinavusteiset menetelmät voidaan jakaa eläinavusteiseen toimintaan sekä eläinavusteiseen terapiaan. Eläinavusteinen toiminta on yleensä virkistys- ja harrastetoimintaa, joka järjestetään yleensä vapaaehtoisten voimin.

Eläinavusteisella toiminnalla ei ole kirjattu yksilöllisiä tavoitteita, joihin toiminnalla pyrittäisiin. (Salovuori 2014, 53.) Eläinavusteisella toiminnalla ei kuitenkaan tarkoiteta esimerkiksi opas- ja avustajakoiria, jotka ovat vammaisten ihmisten lääkinnällisiä apuvälineitä. Eläinavusteisessa toiminnassa on aina läsnä kolme osapuolta: asiakas, toiminnan ohjaaja sekä eläin. Samalla kaikkien kolmen osapuolen hyvinvointi ja turvallisuus ovat etusijalla. (Soini & Vehmasto 2014, 75–76.)

Eläinavusteisiin terapioihin puolestaan liittyy yksilöllisesti määritellyt tavoitteet ja se on terapiatyön ammattilaisen ohjaamaa toimintaa. Samankaltaista toimintaa on ammatillinen pedagoginen toiminta, kuten sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Tällöin tavoitteet painottuvat kuitenkin eläimen avustuksella oppimiseen. Eläinavusteista terapiaa ohjaavalla henkilöllä tulee olla terapiatyön soveltava koulutus sekä eläinavusteisuuden täydennyskoulutus. (Salovuori 2014, 53.)

Eläinavusteisen toiminnan vahvuutena on eläinten vaikutus ihmisten välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Eläimet muuttavat ryhmän ilmapiiriä. Ne saattavat avata myös ihmisten välistä kommunikaatiota. Eläimet antavat mahdollisuuden leikkiin, kosketukseen, hoivan antamiseen sekä hellyyden osoittamiseen. (Nissinen 2015, 162–163.) Isompikin mies saattaa herkistyä, kun saa syliinsä pienen suloisen koiranpennun. Kohtalaisen yleinen ilmiö on myös se, että ihmiset muuttavat äänenpainoa ja korkeutta puhuessaan eläimelle. Myös suuren eläimen kohtaaminen voi olla vaikuttavaa.

Salovuoren (2014, 54) mukaan toinen eläinavusteisen toiminnan vahvuus on sen ympärivuorokautisuus. Eläimiä täytyy hoitaa vuoden jokaisena päivänä. Esimerkiksi kaverikoirien tuominen erilaisiin tapahtumiin ei ole kiinni vuodenajasta. Verrattuna terapeuttiseen puutarhatoimintaan, on eläinavusteisen toiminnan harjoittaminen helppoa keskellä talveakin.

Heikkoutena voidaan pitää allergioita. Eläinavusteista toimintaa voidaan järjestää esimerkiksi hoivakodissa, mikäli yksikin asiakas on allerginen. Salovuoren mukaan (2014, 61) allergioiden hoidossa on ymmärretty, että tietty määrä altistusta voi myös suojata allergioiden syntymiseltä. Hän korostaa, että joskus lievän allergisen reaktion haitta voi olla pienempi kuin eläinvierailusta saatava hyöty. Eläinavusteisen toi-

minnan ei aina tarvitse tapahtua sisätiloissa, jolloin allergikkojen oloa voidaan helpottaa. Myös allergialääkkeen ottaminen etukäteen voi mahdollistaa eläinvieraan kohtaamisen. (Salovuori 2014, 62.)

Esimerkiksi näkövammaisen henkilö voi hyötyä ratsastuksesta paljonkin. Jo pelkkä hevosen selkään nouseminen voi antaa henkilölle kokemuksen itsensä ylittämisestä. Ratsastus vahvistaa myös lihaksistoa ja tasapainoa sekä näin ollen fyysistä kuntoa (Nissinen 2014b, 27).

3.2 Puutarha-avusteiset menetelmät

Puutarha-avusteiset menetelmät voidaan jakaa kahtia: puutarhaterapiaan ja terapeuttiseen puutarhan hoitoon. Puutarhan hoito voi olla myös virkistystoimintaa tai kuntouttavaa työtoimintaa. Tavoitteet ja niiden arvioiminen erottavat toimintamuodoissa eniten.

Käytännön toiminnassa yhdistellään usein erilaisia puutarha-avusteisten menetelmien toimintamuotoja. Puutarhatoiminta mahdollistaa onnistumisen kokemuksia ja uusien taitojen oppimista, jotka vahvistavat puolestaan pystyvyyden tunnetta. Toiminta mahdollistaa myös osallisuuden kokemuksia, yhteisöllisyyttä ja uusia sosiaalisia taitoja. (Salovuori 2014, 24–25.)

Haasteena erilaisten viherympäristöjen käytölle voi olla erilaiset fyysiset tai psyykkiset rajoitteet. Esimerkiksi ikääntyneillä ihmisillä kyykistyminen kukkapenkille voi olla hankalaa. Kuitenkaan rajoitteet eivät saisi estää osallistumasta toimintaan, vaan olosuhteet luodaan sellaisiksi, että kaikki pääsevät mukaan. (Salovuori 2014, 33.) Myös allergiat on hyvä ottaa puutarhatoiminnassa huomioon, vaikkei niiden merkitys ole yhtä suuri kuin eläinavusteisessa toiminnassa (Salovuori 2014, 36.)

3.3 Muut luontoavusteiset menetelmät

Luontoavusteisuutta voidaan käyttää monin tavoin Green Care -toiminnassa. Luontoavusteisuus voi tarkoittaa niin luontoliikuntaa kuin luonnon materiaalienkin käyttöä. Luontoavusteisiin toimintoihin voidaan luokitella suuri määrä erilaisia toimintoja ja erilaisissa ympäristöissä toteutettuja aktiviteettejä. Luontoavusteisissa toiminnoissa ylipäättään luonnon kunnioittaminen on erityisen tärkeää. Nämä toiminnot perustuvat luonnon huomioimiseen ja kestäväen kehityksen periaatteiden noudattamiseen. Luontoa ei siis roskata tai tarvella, luonnon- ja ympäristönsuojelulainsäädäntöä noudatetaan sekä noudatetaan myös jokamiehen oikeuksia. (Soini & Vehmasto 2014, 78.)

Luontoavusteisessa toiminnassa hyödynnetään luonnon ja luontoympäristöjen elämyksellisyyttä. Helpoin tapa hyödyntää luontoavusteisuutta voi olla luonnossa liikuminen. Viherympäristössä oleilulla on rauhoittavia sekä rentouttavia vaikutuksia. Samalla pelkkä oleilu antaa mahdollisuuden hetken yksinäisyyteen sekä pehmeään lumoutumiseen, jolloin ihminen kokee täydellisen läsnäolon tunteen sekä pystyy punnitsemaan elämänskysymyksiään. (Salovuori 2014, 38.)

Luontoavusteisuuteen kuuluu myös luontoon liittyvät kädentaidot, jolloin luonnon vaikutukset tulevat kädentaitojen terapeuttisuuden yhteyteen. Kun käsitöitä tehdään luonnonmateriaaleja hyödyntäen, ne tuottavat vahvoja aistikokemuksia luonnosta. Samalla voidaan harjoittaa vuodenaikojen seuraamista, tehdä esimerkiksi juhannussaunaan saunavasta ja syksyn pimeinä iltoina puutöitä. (Salovuori 2014, 49–51.) Kun luonnon materiaaleja hyödynnetään käsitöiden parissa, asiakkaat saavat luonnon vaikutuksia monien eri aistien kautta. Esimerkiksi tehtäessä käsitöitä sammaleesta, asiakas koskettaa ja tuntee sammaleen kädessään. Myös tuoksu voi kertoa luonnosta. Luontoon liittyvien käsitöiden etuna on, että luonnon materiaalien käyttö on helppoa, jos varsinaiseen luontoon meneminen on hankalaa eri syistä.

Liikuntarajoitteisille asiakkaille voidaan pitää voimaannuttava aistipolku. Tällöin metsään tehdään polku, jolla myös liikuntarajoitteiset voivat kulkea. Polun varrella voidaan pysähtyä ihailemaan maisemia, maistelemaan erilaisia luonnonmateriaaleja tai vaikka vain kuuntelemaan puron solinaa. Rakennetun luontopolun mahdollisia

hyviä vaikutuksia asiakkaalle ovat esimerkiksi rauhoittuminen luonnossa ja stressin väheneminen. Asiakkaille voidaan tehdä myös tehtäviä, jotka liittyvät luonnon havainnointiin eri aisteilla. Kun luontoa aistitaan monipuolisesti eri aisteilla, saadaan luonnosta suuret hyvinvointivaikutukset. Tällöin tavoitteena ovat esimerkiksi rauhoittuminen, stressireaktiosta palautuminen, havaitsemisen ja läsnäolon vahvistaminen, yhdessäolo sekä sosiaalinen aktivoituminen. (Hirvonen 2014a, 49, 51.) Aistipolkua voidaan suunnitella myös esimerkiksi näkövammaisille. Tällöin muiden aistien hyödyntäminen on tärkeämpää.

4 MAATILOILLA TAPAHTUVA GREEN CARE -TOIMINTA

4.1 Hoivamaatilatoiminnan määritelmä

Maatiloilla tapahtuvaa Green Care -toimintaa voidaan kutsua nimellä hoivamaatila-toiminta tai maatala-avusteinen toiminta. Soinin ym. (2011, 321) mukaan koko Green Care -käsitteen juuret voidaan jäljittää Alankomaihin, jossa care farm -tiloista on alettu puhua jo 1970-luvulla. Alankomaat ovatkin yksi hoivamaatalouden pioneeri-maa, jossa hoivatilojen määrä on noussut jo reilusti yli tuhannen tilan (Elings 2012, 4). Yli-Viikari ja Suomela (2016, 60) huomauttavat, että vuonna 2016 Suomessa on vasta muutamia yrityksiä, jotka tuottavat hoivamaatilatoiminnan kaltaisia palveluita. He korostavat myös kokeilujen tärkeyttä näiden kahden alan yhdistämisessä.

Hoivamaatilatoiminta on maatiloilla tapahtuvaa maatilayrittäjien, toimintaan osallis-tuvien asiakkaiden ja sosiaali- ja terveystalouden toimijoiden välistä yhteistyötä. Se on samalla myös liiketoimintaa, jolla hyödynnetään tietoisesti ja tavoitteellisesti maati-lan toimintoja ja erilaisia ympäristöjä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden toi-mintakyvyn tukemiseksi. Toiminnan tavoitteena on ylläpitää ja edistää terveyttä ja hyvinvointia. (Pykkänen & Skyttä 2016, 3.)

Hoivamaatalouden muotoja on monia ja sitä hyödyntävien maatilojen määrä on jat-kuvasti kasvussa läpi Euroopan. Hoivamaatilat eroavat toisistaan asiakasryhmän, sen koon, toiminnan tyylin, ohjauksen määrän, henkilökunnan suhteen. (Elings 2012,4–6.) Toisessa ääripäässä on tilat, jossa maatalouden harjoittaminen on pää-asia ja jossa muutama ”hoiva-asiakas” osallistuu töihin kykyjensä mukaan. Toisessa ääripäässä ovat puolestaan maatilalle sijoittuvat hoivayksiköt, jossa asiakkaat asu-vat ja elävät. (Törmä, ym. 2013, 52.)

Yli-Viikarin ja Suomelan (2016, 55–56) mukaan alun perin hoivamaatalouden asi-akkaina olivat kehitysvammaiset ja psyykkisistä ongelmista kärsivät henkilöt. Nyky-ään hoivamaatalouden asiakkaina ovat myös pitkäaikaistyöttömät, ikäihmiset, van-kilassa olevat tai siltä vapautuvat sekä oppimis- ja käyttäytymishäiriöistä kärsivät

nuoret. Kirjoittajien mukaan varsinkin Norjassa hoivamaatalous on keskittynyt yhteistyöhön maatilojen ja koulujen välillä.

Yli-Viikarin ym. (2009, 58) mukaan maatila on ympäristö, jossa korostuvat rutinit ja toistuvuus. Ne voivat puolestaan edistää asiakkaiden elämän hallintaa sekä turvallisuuden tunnetta. Maatila tarjoaa myös toimintaa, jossa asiakas saa mahdollisuuden ylittää itsensä, kohottaa itsetuntoaan ja saada hyvää mieltä (Kähäri & Niemelä 2016a, 10).

Maatilan ei tarvitse olla hieno. Tärkeintä on tervetullut ja rento tunnelma. Toiminnan ohjaajan tärkeimpiä ominaisuuksia ovat hyvät vuorovaikutustaidot, ennakkoluuloton asenne, kyky arvostaa kaikkia yksilöinä sekä taito tunnistaa asiakkaiden psyykkiset ja fyysiset rajoitteet. (Green Care – Työhön kuntouttava toiminta luonnossa 2014, 5.) Tärkeintä on, että maatalousyrittäjä kohtaa kuntoutujat tasa-arvoisesti, kunnioittaen ja ilman diagnoosin tuomaa leimaa (Kähäri & Niemelä 2016a, 10).

Toimintapäivien aikana ei ole tarkoitus saada aikaan suuria työtuloksia, vaan saada onnistumisen kokemuksia. Onnistumisen ja pystyvyyden kokemukset saadaan pienien työtehtävien kautta. Hoivamaatilatoimintaan osallistuvat asiakkaat eivät ole maatilalla työntekijän roolissa, vaan toiminta on asiakkaiden tarpeista lähtevää. (Kähäri & Niemelä 2016b, 25–26.) Toimintapäivän yhtenä tavoitteena on myös rakentaa tavalliseen arkeen perustuvaa toimintaa ja tekemistä, johon asiakas pääsee osallistumaan (Nissinen 2015, 164).

Onnistumisen kokemukset voivat syntyä hyvin pienistä asioista. Toiminaan osallistuvat asiakkaat ovat haavoittuvassa asemassa, joten pelkästään maatilalle lähteminen, mukana oleminen tai pienen matkan kävely esimerkiksi pellon poikki voivat olla suuria haasteita. (Kähäri & Niemelä 2016,)

4.2 Hoivamaatilatoiminnan hyödyt

Pylkkänen ja Skyttä (2016, 6) korostavat, että hoivamaatilatoiminnan hyötyjä voidaan kuvata asiakkaan lisäksi maatilan, palvelunjärjestäjän ja koko aluetalouden näkökulmasta. Hoivamaatilatoiminta tuo maatilalle sivuelinkeinon ja kasvualan, joka

on riippumaton maatalouden suhdanteista. Toiminta luo myös maatilalle mahdollisuuden hyödyntää esimerkiksi luonnon ympäristöjä, rakennuksia sekä muita olemassa olevia resursseja. Hoivamaatilatoiminnan käynnistäminen jo olevalla maatilalla ei vaadi suuria investointeja.

Hoivamaataloustoiminta on myös maatilalla näkökulmasta mielekästä ja palkitsevaa työtä. Toiminta tuo vaihtelua maatilayrittäjän arkeen ja lisätä mielekkyyttä omaa työtä kohtaan, joka puolestaan voi lisätä yrittäjän sekä perheen ja lähipiirin jaksamista. (Kähäri & Niemelä 2016, 6.) Toimintapäivien tarkoituksena ei ole saada suuria työtuloksia aikaan, jolloin väistämättä myös työtahti hidastuu. Hidastunut työtahti voi puolestaan auttaa yrittäjää löytämään erilaisia näkökulmia ja havaintoja omista töistään. (Kähäri & Niemelä 2016, 6.)

Toimintaan osallistuva asiakas saa hoivamaataloustoiminnasta tutkimustulosten mukaan monenlaisia hyvinvointi- ja terveyshyötyjä. Lisäksi hoivamaataloustoiminta luo ja ylläpitää asiakkaan luontosuhdetta sekä yhteisöllisyyttä. Asiakas saa myös mielekästä tekemistä, voi liikkua ulkona ja tehdä ruumiillista työtä. (Pylkkänen & Skyttä 2016, 6.) Nissisen (2015, 160) mukaan jokainen ihminen tarvitsee fyysistä, henkistä ja sosiaalista toimintaa, jonka avulla pystytään rakentamaan erilaisia tietoja ja taitoja, mutta myös minuutta ja mieltä. Hän korostaa myös maatilalla tarjoamaa toimintaympäristöä, jossa on mahdollista harjaannuttaa kokonaisvaltaisesti aisteja ja kehollisuutta sekä kognitiivisia, sosiaalisia ja psyykkisiä taitoja. Soini (2012, 252–253) huomauttaa myös, että maatilalla toiminta on kokonaisvaltaista, ja siellä saadaan toteutettua monia erilaisia tuen ja kuntoutuksen muotoja, joita normaalisti jouduttaisiin hakemaan erilaisista hoito- ja kuntoutuslaitoksista.

Yli-Viikari ja Suomela (2016, 56) nostavat hoivamaatilatoiminnan eduksi myös toiminnan organisoitumisen. Maatilalla toiminta organisoituu arjen ympärille, eikä keskity vain asiakkaan ongelmiin ja rajoituksiin. Maatila luo mahdollisuuden osallistua aitoihin työtehtäviin. Näin ollen Elings ja Hassink (2008, 315) korostavat toiminnan luovan päivälle tarkoituksen.

Elings ja Hassink (2008, 315–320) luettelevat hoivamaatilatoiminnan vaikutuksiksi myös itsensä hyväksymisen ja itsetuntemuksen kasvamisen erilaisten toimintojen

kautta. Työtulosten näkeminen sekä onnistumisen kokemukset puolestaan mahdollistavat itseluottamuksen vahvistumisen. Hoivamaatilatoiminnan kautta asiakkaan vastuullisuus ja oma-aloitteisuus lisääntyvät.

Palvelunjärjestäjän näkökulmasta hoivamaatilatoiminta lisää monipuolisuutta palvelualikoimaan, varsinkin erityisryhmien tarpeisiin. Hoivamaatilatoiminta on samalla väylä vähentää laitoseskeisiä hoiva- ja kuntoutusmenetelmiä. Hoivamaatilatoiminta on myös usein kokonaistaloudellisesti edullista. Samalla aluetalouden näkökulmasta hoivamaatilatoiminta työllistää ja antaa toimeentuloa niin asiakkaille kuin sen järjestäjillekin. Sen avulla verotulot saadaan jätettyä alueelle. (Pylkkänen & Skyttä 2016, 6–7.)

4.3 Päivätoiminta maatilaympäristössä

Eräs hoivamaatilatoimintaan hyvin soveltuva palvelu on ollut päivätoiminta, jota on järjestetty hoivamaatiloilla sekä vammaisille, mielenterveyskuntoutujille että ikäheimille. Yli-Viikarin ja Suomelan (2016, 55) mukaan Hollannissa päivätoiminta maatilaympäristössä on jo vakiintunut osa maan sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaa. Sen tavoitteena on saada erityisryhmät mukaan yhteiskunnan normaaliin toimintaa. Toimintamuodon vakiintuminen Hollannissa korostaa samalla toiminnan yhteiskunnallista merkitystä.

Päivätoiminnalla tarkoitetaan palvelua, joka on yksi kuntouttava ja elämään sisältöä tuova toimintamuoto. Päivätoimintakeskuksissa asiakkaat saavat kontaktia ulkomaailmaan ja löytävät mahdollisesti oman toveripiirinsä. Päivätoiminnassa asiakkaat pääsevät harjoittamaan sosiaalisia taitojaan ja työvalmiuttaan. Päivätoimintakeskukset järjestävät myös itsenäistämisopetusta, työharjoittelua sekä mielekästä toimintaa ja työtä nuorille ja aikuisille, jotka eivät vammansa vuoksi selviydy tavallisessa työkeskuksessa. (Kaski, Manninen & Pihko 2013, 317.)

Päivätoimintaa määrittelee ja säätelee niin kutsuttu vammaispalvelulaki, eli laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380), jonka mukaan päivätoiminta tarkoittaa kodin ulkopuolella järjestettyä toimintaa, joka tukee itse-näistä elämässä selviytymistä sekä edistää sosiaalista vuorovaikutusta.

Vammaispalvelulain (3.4.1987/380) 8b§:n mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle päivätoimintaa, jos hän vammansa tai sairautensa takia tarvitsee palvelua suoriutuakseen elämän toiminnoista. Päivätoiminta luonto- ja maatilaympäristössä on vain yksi vaihtoehto, kuinka päivätoimintaa voidaan järjestää. Sitä voi järjestää kunta, kuntayhtymä tai vaihtoehtoisesti yksityinen palvelun tuottaja (Konttinen 2015).

Seuraavissa alaluvuissa esitellään muutamia esimerkkejä Suomesta. Näissä esimerkeissä kuvataan erilaisia tapoja järjestää päivätoimintaa maatilaympäristössä. Osa maatioista on myös Green Care Finland ry:n jäseniä.

4.3.1 Tuhkulan tila

Tuhkulan tila on Rantasalmella sijaitseva maitotila, jossa lehmien lisäksi asustaa myös koiria, kissoja ja lempeitä islanninhevosia. Tila tarjoaa päivätoimintaa Kotilo ry:n asumisyksikössä asuville mielenterveyskuntoutujille. Ideana toimintamallissa on, että maatilan väki tarjoaa työtehtäviä ja maatilaympäristön, jonne kuntoutujat tulevat ohjaajansa kanssa. Tällöin maatilan väeltä ei vaadita sosiaali- ja terveysalan koulutusta. Tällaista toimintamallia voidaan kutsua farmivuokraukseksi. (Pylkkänen & Skyttä 2016, 9–10.)

Tuhkulan tilan ja Kotilo ry:n yhteistyö alkoi Hoivafarmihankkeesta, mutta toiminta ja käynnit jatkuvat vielä hankkeen päätyttyä. (Toiminta [Viitattu 10.11.2017]). Tuhkulan tilalla asiakkaat ovat käyneet joka toinen viikko jo puolentoista vuoden ajan (Hoivafarmi [Viitattu 10.11.2017]).

4.3.2 Suikkola

Suikkolan tila on luomumaataloutta harjoittava tila Juvalla, jossa kasvatetaan emolehmiä ja vasikoita. Lisäksi tilalla on peltoviljelyä, perinnebiotooppialueita sekä metsää. Tilalla asuu nautojen lisäksi kaksi koira ja kaksi kissaa. Suikkolan tila tarjoaa työpainotteista päivätoimintaa kehitysvammaisille. (Pylkkänen & Skyttä 2016, 12–13.)

Suikkolan tilalla käy kerran viikossa kaksi kehitysvammaista miestä työpainoitteissa päivätoiminnassa. Toiminnan tavoitteena on tukea asiakkaita fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn alueilla. Toiminta perustuu tavalliseen maa-tilan arkeen ja työtehtäviin sekä luonnon tarjoamiin mahdollisuuksiin. Toimintaan sisältyy navettatöitä, pihatöitä, retkiä, kalastusta, marjastusta ja lemmikkieläinten hoitamista asiakkaiden toiveiden ja mieltymysten mukaan. (Pylkkänen & Skyttä 2016, 12.)

Asiakkaat ohjautuvat tilalle kunnan kehitysvammahuollon kautta. Tilan emännällä on lähihoitajan koulutus, joten erillistä ohjaajaa ei tarvita. Työpainoitteisesta päivätoiminnasta tila maksaa asiakkailleen kannustinrahaa, jonka he saavat laskuttaa kunnalta. (Pylkkänen & Skyttä 2016, 12–13.)

4.3.3 Tikkamäki

Tikkamäen luomulammas-tila sijaitsee Lempäälässä ja tarjoaa kehitysvammaisille työ- ja päivätoimintaa sekä asumispalveluita. Tilalla on yhteensä 13 asiakasta, jotka on jaettu pienempiin työryhmiin. Jokaisella työryhmällä on omat vastuualueet: yksi hoitaa lampolan, toinen avustaa keittiöllä ja yksi on puutöissä. (Kettunen 2017.) Tikkamäen tilan toiminnan lähtökohtana on hyvän elämän ja mielekkään tekemisen mahdollistaminen hyödyntäen eläinten ja luonnon tarjoamia mahdollisuuksia (Tikkamäen tila 2017).

Työtoimintaan osallistuvilla asiakkailta on enemmän työtaitoja kuin päivätoiminnan asiakkailta, mutta samalla heillä on myös enemmän vastuuta. Tikkamäen tilalla päivätoimintaan osallistuvilla asiakkailta on mahdollisuus harjoitella elämän taitoja ja vuorovaikutustaitoja, mutta myös osallistua maatalan töihin. (Kettunen 2017.)

5 TUTKIMUS

5.1 Tutkimukset tarkoitus ja tavoitteet

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata yhtä tapaa toteuttaa hoivamaataloutta sekä sen toimivuutta kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa. Tavoitteena on koella ja selvittää kuinka kehitysvammaisten päivätoiminta soveltuu toteutettavaksi luonto- ja maatilaympäristössä. Tavoitteena on, että osallistujat saavat arkeensa mielekästä ja tarkoituksen mukaista tekemistä. Pitkäaikaisena tavoitteena on myös mahdollinen yhteistyön jatkuminen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi muodostuivat: Miten hoivamaatiloiminta sopii kehitysvammaisille asiakkaille? Miten he toimivat tilalla? Miten maatilayrittäjät kokevat päivätoiminnan maatilalla?

5.2 Yhteistyötahot

Pylkkäsen ja Skytän (2016, 6) mukaan yksi hoivamaatalouden hyöty on, että se antaa mahdollisuuden hyödyntää jo olemassa olevia resursseja. Näin ollen opinnäytetyö tehdään yhteistyössä jo olemassa olevan maatilän kanssa. Tutkimukseen valikoitui maitotila, jossa on lähes 500 nautaeläintä aina pienistä vasikoista lypsäviin lehmiin. Lehmien hoidon lisäksi tila viljelee itse maitaan, josta saadaan lehmille ruuaksi heinää ja viljaa. Viljelijäpariskunnan lisäksi tilalla työskentelee lähes 10 työntekijää, sekä pihapiirissä työskentelee lisäksi yhteisen koneosakeyhtiön työntekijöitä. Maatila sijaitsee pienessä kylässä, noin 10 kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Kaupungissa on noin 6000 asukasta, joten kyseessä on pieni maalaiskaupunki.

Opinnäytetyön toinen yhteistyökumppani on työ- ja päivätoimintakeskus, joka sijaitsee kyseisen kaupungin keskustassa. Sen asiakkaina käyvät niin kehitysvammaiset

kuin mielenterveyskuntoutujat. Aikaisemmin toimintakeskus sijaitsi pienessä kylässä, jolloin hyödynsi luontoa toiminnassaan. Nyt erilaisten muutosten myötä toimintakeskus on siirretty entisen sairaalan tiloihin.

5.3 Osallistujien valinta

Tutkimukseni osallistujat valikoitiin yhdessä toimintakeskuksen kanssa. Tutkimukseen osallistuvien määrä rajautui kolmesta viiteen asiakkaaseen, sillä pienryhmä on helpommin hallittavissa maatilaympäristössä. Tutkimukseen osallistui myös yksi toimintakeskuksen ohjaaja, jonka kyydillä asiakkaat pääsivät tilalle.

Osallistujien valintaan vaikutti mielenkiinto maatilantoita ja eläimiä kohtaan, mutta myös aikataulut vaikuttivat siihen, ketkä voitiin valita osallistujiksi. Kriteerinä oli, että kaikille osallistujille sopii sama päivä viikosta, jolloin asiakkailla ei olisi muuta, viikkoittaista menoa. Näin ollen osallistujiksi valikoitui neljän asiakkaan ryhmä, joista yksi ilmoitti heti ensimmäisen tapaamisen jälkeen, ettei halua osallistua.

Kaikilla osallistujat olivat päivätoiminnan asiakkaita ja heillä oli jokin vammadiagnosi. Vammaisuutta määrittelee Yhdistyneiden Kansakuntien *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, eli YK:n vammaissopimus, jonka myös Suomi on allekirjoittanut (Vammaissopimus ja ICF 2015). YK:n vammaissopimuksen mukaan vammaisella henkilöllä on jokin pitkäaikainen fyysinen, psyykkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka välillisesti voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden ihmisten kanssa. Tämän vammaissopimuksen tarkoituksena on suojata, varmistaa ja mahdollistaa vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutuminen.

Maailman terveysjärjestö, WHO (2001, 3), on luonut ICF-luokituksen, jonka avulla luokitellaan toimintakykyä, toimintarajoitteita sekä terveyttä. ICF-luokitus ottaa huomioon monipuolisesti elämän eri osa-alueet, jolloin pystytään arvioimaan vamman tai sairauden vaikutukset ja rajoitukset henkilön elämässä. ICF-luokituksen perusajatus onkin, että toimintarajoitteet syntyvät vamman tai sairauden ja ympäristötekijöiden välisestä suhteesta.

Näiden kaikkien kolmen vammaisuuden määritelmän mukaan siis pyritään määrittely erottamaan diagnoosista. Ei ole vain yhtä diagnoosia, jolla määritellään, kuka on vammaisen henkilö. Vammaisuus siis määrittyy vamman tai sairauden vaikutuksista, tai ylipäätään toimintarajoitteista henkilön elämässä. Vammaisuus on subjektiivinen kokemus toimintakyvystään ja rajoitteiden seurauksista, jota kukaan muu ei voi määrittellä (Vammaissopimus ja ICF 2015).

Vammasuutta voi kuitenkin olla eriasteista. Vammaisuuden aste voi olla lievä, keskivaikea sekä vaikea. Esimerkiksi Suomen Kansaneläkelaitos (2017) on jakanut maksamansa vammaistuen kolmeen osaan vamman tai sairauden aiheuttaman haitan, avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella. Lievästi vammaisen henkilö saa perusvammainen tukea, jolloin vammasta tai sairaudesta aiheutuu olennainen haitta. Keskivaikeasti vammaisen henkilö saa korotettua vammaistukea, jolloin henkilön vamma tai sairaus aiheuttaa huomattavan haitan tai ohjauksen, valvonnan ja avun tarpeen myös kodin ulkopuolella asioissa. Vaikeasti vammaisen henkilö saa ylintä vammaistukea, jolloin henkilö tarvitsee runsaasti ohjausta, valvontaa ja apua esimerkiksi päivittäisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa, kuten pukeutumisessa, peseytymisessä sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Vammaisuus käsittää sisälleen esimerkiksi liikuntavammaisuuden, cp-vamman ja kehitysvammaisuuden. Kaski, Manninen ja Pihko (2012, 25) määrittelevät kehitysvammaisuuden tilana, jossa henkilön älylliset rajoitukset vaikeuttavat sopeutumista ympäristöön, jonka lähtökohtana ei ole sairaus, vaan puuttuvat toimintaedellytykset. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (23.6.1977/519, 1 §) puolestaan määrittelee, että kehitysvammaisen henkilön kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt. Tämä estyminen tai häiriintyminen johtuu synnynnäisestä tai kehitysiässä saadusta sairaudesta tai vammasta. Käytännössä kehitysvammaisuus tarkoittaa vaikeutta oppia ja ymmärtää uusia asioita (Kehitysvammaisuus [Viitattu 14.11.2017]).

Toiminnan kannalta ei ollut tarpeellista, että asiakkaiden diagnoosit olisivat tiedossa, joten tutkijana en tiedä osallistujien diagnooseja. Osallistujien kuvaaminen

tapahtuu täysin omien havaintojeni pohjalta. Jokaisella osallistujalla on kuitenkin omat vahvuudet ja vajeet, jotka olivat tärkeitä ottaa huomioon toiminnassa.

Osallistujien koteihin lähetettiin toimintakeskuksen kautta kirje, jossa kerrottiin lyhyesti mitä tulee tapahtumaan. Kirjeen mukana oli myös lomake, jolla saatiin sekä asiakkaan että huoltajan suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimukseen valikoituneita henkilöitä kutsutaan tässä opinnäytetyössä Tapioksi, Vertiksi ja Antiksi. Nimet ovat keksittyjä ja näin ollen suojaamme osallistuneiden henkilöllisyyttä ja tunnistamattomuutta.

5.4 Tutkimuksen ajankäyttö

Opinnäytetyön suunnittelun aloitin tammikuussa 2017. Toimintakeskus innostui yhteistyöajatuksista nopeasti ja käytännön toteutus, eli päivätoiminnan järjestäminen, tapahtui jo touko-kesäkuussa sekä elo-syyskuussa 2017, jolloin maatilalta löytyi eniten tekemistä. Asiakkaat kävivät yhdessä ohjaajansa kanssa tilalla kerran viikossa. Päivätoimintapäivät kestivät yleensä 4-5 tuntia, minkä asiakkaat jaksoivat hyvin. Tutkimusaineistoa keräsin havainnoimalla toiminnan kuluessa sekä toiminnan päätteen haastattelulla. Kesän 2017 ajan kirjoitin myös teoriapohjaa. Syksylle 2017 jäi tutkimustulosten kirjoittaminen ja työn valmistuminen.

5.5 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä on käytetty erilaisia tutkimusmenetelmiä. Opinnäytetyöstä löytyy esimerkiksi kvalitatiivisen tutkimuksen, toimintatutkimuksen ja tapaustutkimuksen piirteitä. Tutkimusotteena on kvalitatiivisesti toteutettu toimintatutkimus. Kuvaan toimintapäivät tapaustutkimukselle tyypillisinä erillisinä tapauksina.

Tutkimusotteena on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimusote, jonka tarkoituksena on todellisen elämän kuvaaminen. On otettava kuitenkin huomioon, ettei todelli-

suutta ei voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Tapahtumat muovaavat toisiaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152). Samalla kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, joka tapahtuu luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa (Hirsjärvi, ym. 2004, 156). Opinnäytetyössä on käytetty aineistonkeruumetodina laadulliselle tutkimukselle tyypillistä osallistuvaa havainnointia sekä ryhmähaastattelua. (ks. Hirsjärvi ym. 2004, 156.) Hyysalon (2009, 114) mukaan osallistuva havainnointi on havainnoinnin vaativin muoto, jota tehdään samalla, kun osallistutaan käyttäjien toimintaa.

Yksi laadullisen tutkimuksen menetelmä on toimintatutkimus, joka tutkii ihmisten sosiaalista toimintaa, joka perustuu vuorovaikutukseen. Se tutkii toimintaa, joka on yhteisesti sovittu ja sillä on sama, yhteinen merkitys toimijoille. Toimintatutkimuksen avulla pyritään tuottamaan tietoa käytännöistä ja todellisuudesta, joka on avuksi käytännön kehittämisessä. (Heikkinen ym. 2006, 16–17.)

Heikkisen ym. (2006, 16–17) mukaan toimintatutkimus on ajallisesti rajattu projekti. Sen aikana suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. Opinnäytetyöprojekti on ajallisesti rajattu ja sen tarkoituksena on suunnitella ja kokeilla päivätoimintaa luonto- ja maatilaympäristössä.

Hirsjärven ym. (2004, 126) mukaan puolestaan tapaustutkimukselle tyypillistä on kerätä aineistoa useita metodeja käyttäen. Opinnäytetyössä aineisto on kerätty havainnoimalla asiakkaita luonnollisissa tilanteissa maatilalla. Asiakkaille tehtiin myös ryhmähaastattelu päivätoimintakokeilun päätteeksi toimintakeskuksella. Tapaustutkimuksella saadaan yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa tapauksista, jotka ovat suhteessa toisiinsa. Tavoitteena on ilmiöiden kuvaaminen. (Hirsjärvi ym. 2004, 125–126.)

5.6 Aineiston keruu ja analysointi

Tutkimuksen aineisto on kerätty hyödyntäen osallistuvaa havainnointia sekä haastattelua. Tutkimusaineisto kerättiin maatilan toiminnasta osallistuvalla havainnoinnilla. Toiminnan päätteeksi haastateltiin niin toimintaan osallistuneita asiakkaita, toimintakeskuksen ohjaajaa kuin myös maatalousyrittäjiä.

Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu toimintaan yhdessä tutkittavan ryhmän jäsenten kanssa (Vilkkä 2006, 44). Samalla havainnointi tapahtuu tietystä teoreettisesta näkökulmasta, jolloin havainnot voidaan suunnata tutkimuskysymyksien suuntaan. Osallistuva havainnointi kuitenkin vaatii, että tutkija pääsee sisään tutkittavaan yhteisöön.

Osallistuva havainnointi on luonnollinen tapa tutkia tutkimukseen osallistuvaa ryhmää, sillä toimin tutkimuksessa sekä ohjaajana, kanssa tekijänä että tutkijana. Ohjaan toimintaa maatilalla edustajana, joten ryhmän sisään pääseminen oli helppoa.

Havainnot saatiin tekemällä muistiinpanoja päivän aikana maatilalla. Muistiinpanot suuntautuivat erityisesti asiakkaiden sanoihin, ilmeisiin, eleisiin ja siihen, mitä ja miten he tekivät. Myös tapahtumien kulku tulee esiin muistiinpanoista. Muistiinpanojen ja muistin pohjalta kirjoitin tutkimuspäiväkirjan aina päivän päätteeksi.

Hyysalo (2009, 115–116) korostaakin tutkijan henkilökohtaisten muistiinpanojen roolia havainnoinnissa. Muistiinpanojen ja muistin pohjalta kirjoitetaan puhtaaksi tutkimuspäiväkirja. Hyysalon mukaan helppo ja hyödyllinen havaintojen kuvaustapa on tehdä tapahtumakulkua kuvaava malli, joka voi sisältää myös kuvauksia käyttäjien toimista ja ympäristöstä. Havainnoinnin avulla on mahdollista tehdä löydöksiä esimerkiksi toimista, arvoista, valtasuhteista ja prioriteeteista (Hyysalo, 2009, 120).

Haastattelut tein toimintaryhmälle toimintakeskuksen tiloissa ja maatalousyrittäjille maatilalla. Pienimuotoisen ryhmähaastattelun rungon tein ennen haastattelua. Toimintakeskuksella mukana haastattelussa olivat kaikki päivätoimintakokeiluun osallistuneet asiakkaat ja ohjaaja. Maatilalla puolestaan ryhmähaastattelussa oli mukana maatilalla omistajat.

Päivätoimintakokeilun päivät esitellään luvussa 7 tapaustutkimuksen tyyliin. Jokainen päivä on oma tapaus, joka sisältää kuvauksen erilaisista tehtävistä ja joitain huomioita asiakkaista. Päivät ovat tiivistettyjä kuvauksia.

Aineisto on käyty läpi, jonka jälkeen sitä on alettu ryhmittelemään. Ryhmittelyn kohteeksi nousivat päivätoimintakokeiluun osallistuneet asiakkaat. Jokaisesta asiak-

kaasta on koottu tiivistetyt havainnot yhteen ja niitä esitellään luvussa 8. (Kts. Hyy-salo 2009, 122–124.) Lukuun 8 on lisätty myös haastattelun anti, jokaisen asiakkaan kohdalle sekä tiivistetysti muiden osalta.

Kaikkea aineistoa analysoidaan teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta, joka esitellään luvun 8 alussa. Se koostuu hoivamaatilatoiminnan onnistumisen vaatimuksesta.

5.7 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Hirsjärven ym. (2004, 216–217) mukaan tutkimuksessa tulee pyrkiä kuvaamaan henkilöitä, paikkoja ja tapatumia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, paljastamatta kuitenkaan kenenkään henkilöllisyyttä. Tutkimuksen kaikki vaiheet aina suunnittelusta lopullisiin johtopäätöksiin, on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti. Myös havainnointitilanteiden olosuhteet on kerrottu mahdollisimman totuudenmukaisesti ja näin ollen pyritty edistämään tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2004, 217).

Tutkimuksen eettisenä lähtökohtana on ollut ihmisarvon kunnioittaminen. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja siihen kysyttiin lupa sekä kehitysvammailta, että hänen huoltajaltaan. Lupa kysyttiin kirjallisesti. Sekä huoltajalle että kehitysvammaiselle kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, tavoitteista ja annettiin mahdollisuus ottaa yhteyttä, mikäli jotain kysyttävää tulee. Kaikkien tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kehitysvammaisuuden taso on sellainen, että he ovat kykeneviä ymmärtämään tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet.

Homan (1991, 71) korostaakin (Hirsjärven ym. 2004, 26–27 mukaan) suostumuksen sisältämiä tärkeimpiä kohtia. Hänen mukaan tutkimukseen osallistuvien henkilöiden täytyy olla tietoisia kaikista tärkeät näkökohdat siitä, mitä tutkimuksessa tulee tapahtumaan sekä kykeneviä ymmärtämään nämä kohdat. Henkilöiden täytyy olla myös kykeneviä tekemään rationaalisia ja kypsiä arviointeja sekä heidän osallistumisista koskevan suostumuksen tulee olla vapaaehtoista.

Opinnäytetyön raportoinnissa huomioitiin jokaisen osallistujan tunnistamattomuus. Tästä syystä opinnäytetyön toimintaympäristö on kuvattu hyvin yleisellä tasolla, eikä paikkakuntaa tai yritysten nimiä ole kerrottu. (kts. Hirsjärvi ym. 2007, 25–27.)

Tutkimuksen aikana on pidetty tutkimuspäiväkirjaa, joka sisältää tarkkoja kuvauksia tutkimukseen osallistuneista henkilöistä. Tutkimuspäiväkirja sekä tutkittavien henkilöiden palautehaastattelun taltiointi tullaan tuhoamaan opinnäytetyön valmistuttua. Myös ryhmästä otetut kuvat on luovutettu osallistujien henkilökohtaiseen käyttöön.

Vaikka objektiivisuuteen on pyritty, jää joitain tietoja aina omien ennako-odotusten varjoon. Hyysalo (2009, 115) huomauttaakin havainnoinnin heikkoudeksi sen, kuinka merkittävä osa havainnoinnin annista jää väistämättä ainoastaan havainnoijan tausta-ymmärtämykseksi, joka auttaa kehittämään erilaisia valintoja, tarkennuksia ja malleja. Koska tutkimuksessa on keskitytty vain osallistujiin kyseisenä päivänä, eikä heidän yksityisen elämän haasteista tai iloista ole pidetty tutkimuspäiväkirjaa, ovat osallistujien yksityisen elämän haasteet ja ilot jääneet tutkijan tausta-ymmärrykseksi.

6 KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Tutkimustuloksissa kuvataan ensin hieman jokaista osallistujaa. Jokainen päivätoimintapäivä kuvataan myös erillisinä tapauksina, sillä toiminta ja työtehtävät olivat jokaisena päivätoimintapäivänä aina hieman erilaiset.

6.1 Tutkimukseen osallistujat

Osallistujista ensimmäinen on Tapio. Hän on noin 25-vuotias mies, jonka fyysinen toimintakyky on kohtalainen. Kävely on hieman hankalaa, mutta Tapio pääsee etenemään itsenäisesti ilman avustamista. Tapiolle tarkka työskentely käsillä on haastavaa niiden asennon ja tärinän vuoksi. Tapio on puhelias ja nauttii siitä, että saa jutella ja kertoa kokemuksistaan. Hän pitää kovasti myös musiikista ja laulamisesta.

Toinen osallistuja on Vertti, jonka fyysinen toimintakyky on hyvä. Vertillä on haasteita erityisesti kommunikoinnissa. Vertin kommunikointi tapahtuu viittomien ja ääntelyn kautta. Vertti on voimakkaasti tunnetilansa ilmaiseva persoona. Kun hän innostuu jostakin asiasta, hän ilmaisee innostuksensa voimakkaasti ja pitkään. Taustatietojen mukaan Vertti pitää muun muassa polttopuutoista, joita on saanut tehdä perheensä kanssa.

Kolmas osallistuja on noin 20-vuotias Antti, joka on fyysiseltä toimintakyvyltään moitteeton. Antista kehitysvammaisuutta ei huomaa välttämättä päällepäin. Antti on jo tottunut toimintakeskuksessa erilaisten pienten työtehtävien tekemiseen. Hän on mukana toimintakeskuksen ulkotyöryhmässä, jossa he käyvät tekemässä erilaisia töitä aina linnunpöntöistä seinien maalaamiseen. Antti käy myös kesäisin leikkamassa tutuillaan nurmikoita sekä keväällä ja syksyllä haravoimassa.

6.2 Toiminnan suunnitleminen

Jokainen toimintapäivä on suunniteltu erikseen, omana kokonaisuutenaan. Jokaiselle kerralle luotiin tavoite, johon liittyen työtehtävät valittiin. Kuitenkin jokaisen kerran tavoitteena on toimia ryhmässä. Toiminnan suunnitteluun osallistui myös tilan isäntäpari, jotka toivat suunnitteluun mukaan erilaisia tarpeellisia töitä. Suunnittelun tavoitteena on, että työtehtävät ovat myös ajankohtaisia esimerkiksi vuodenaikaan liittyen.

Toimintaa suunniteltaessa tavoitteena oli luoda perusrunko päivälle. Rungosta löytyi suurpiirteiset ajat, mitä tehdään milloinkin ja se toistuisi jokaisena toimintapäivänä. Tavoitteena on, että päivän runko alkaa käydä myös asiakkaille tutuksi. Jokaisen toimintapäivän aamu alkaisi jokaisella kerralla pienellä palaverilla, jossa keskustellaan edellisestä kerrasta, tulevasta päivästä sekä kuluneesta viikosta.

Suunnittelu lähti liikkeelle rutiinin luomisesta. Ryhmän perustamisen kannalta on tärkeää, että ryhmälle muodostuu rutiini. Rutiinitehtäviksi valikoituivat vasikkanavetassa tehtävät kuivitus- ja ruokintatyöt. Rutiinitehtävien jälkeen seuraisi toiset työtehtävät, jotka vaihtelevat jokaisena toimintapäivänä. Ruokailu pyritään pitämään samaan aikaan jokaisena päivänä ja sen jälkeinen lepoaika, jolloin luetaan lehtiä ja levätään. Vielä iltapäivällä on työtehtäviä, jonka jälkeen iltapäiväkahvit ja lähtö takaisin toimintakeskukseen.

Toiminnan suunnittelussa tulee huomioida asiakkaiden toimintakyky ja kiinnostuksen kohteet. Samalla on myös hyvä huomioida asiakkaiden jaksaminen. Vaikka päivän runko suunnitellaan etukäteen, täytyy suunnitelmasta tarvittaessa joustaa (Kähäri & Niemelä 2016b, 26). Toiminta on suunniteltu niin, että jokaiselle asiakkaalle riittää tekemistä. Esimerkiksi työtehtävät on jaettu erilaisiin vaiheisiin, että jokainen pääsee osaksi työtä.

Toiminnan suunnittelemisessa on tärkeää ottaa huomioon myös erilaiset riskit. Toiminnan järjestäjän olisi hyvä tietää esimerkiksi keskeisimmät terveydelliset tekijät, kuten epilepsia (Kähäri & Niemelä 2016b, 27). Kuitenkaan esimerkiksi kehitysvammaisuuuteen liittyvät diagnoosit eivät vaikuttaneet toiminnan suunnitteluun.

Päivätoimintakokeiluun osallistui myös yksi toimintakeskuksen ohjaaja, jolloin asiakkailla oli voimassa toimintakeskuksen vakuutukset. Toimintakeskuksen ohjaaja ei osallistunut varsinaisesti toiminnan suunnitteluun. Hän tuli yhdessä asiakkaiden kanssa tilalle ja hänellä oli ohjausvastuu päivätoiminnan näkökulmasta. Hän tunsi asiakkaat paremmin ja oli vastuussa heistä esimerkiksi sairaskohtauksen iskiessä. Ohjaaja osallistui toimintaan normaalisti asiakkaiden kanssa. Asiakkaiden kannustaminen ja motivoiminen kuului kuitenkin molempien vastuulle.

6.3 Päivä 1 – tutustuminen

Ryhmä saapui klo 9.30. Ensimmäisellä kerralla ohjaajan mukana oli Tapio ja Vertti. Antti oli vielä koulussa viikon, jolloin päivätoiminta aloitettiin, joten hän ei päässyt mukaan.

Ensimmäisen päivän tarkoituksena oli tutustua puolin ja toisin toisiimme, maatilaan, eläimien hoitoon ja maatilan muihin töihin. Tilan isäntä tuli pitämään pienen esityksen tilasta ja sen toiminnasta, heijastaen kuvia valkokankaalle. Päivätoimintaan osallistuvat asiakkaat sekä heidän ohjaajansa saivat näin yleistietoa tilasta ja samalla mahdollisuuden esittää kysymyksiä isännälle. Tapio ja Vertti tuntuivat kuuntelevan kiinnostuneina.

Esityksen jälkeen lähdimme kiertämään maatilaa. Kierroksella sain myös ennakkotietoa siitä, miten Vertti ja Antti reagoivat tilan tapahtumiin ja millaisissa asioissa he tarvitsevat tukea ja ohjausta. Otimme jokaiselle omat kumisaappaat, työtakit sekä -hanskat, jotka löytyivätkin nopeasti. Ensimmäisenä tarkastelimme suurta traktoria. Erityisesti Vertille se oli todella mieluisaa, jonka hän myös ilmaisi innokkaasti viittomin. Vertti sai nousta korkean traktorin kyytiin isännän opastamana. Vertti pääsi myös käynnistämään traktorin, jonka myötä Vertti hymyili entistäkin leveämmin sekä äänteli voimakkaasti. Myös Tapio pääsi istumaan traktorin kuljettajan penkille, mutta hän piti selvästi enemmän kissojen ja koirien rapsuttelusta.

Lähdimme jatkamaan matkaa, isäntä kertoi lehmien ruokinnasta ja appeesta, johon on säilötyn heinän sekaan lisätty viljaa ja muita lehmien herkkuja. Vertti otti kourallisen apetta, jota hän tutki todella tarkkaan. Kädessä oleva mytty kuitenkin unohtui,

kun näimme taas traktorin. Hiehonavettaan päästyämme ilmeni ensimmäiset ohjauksen tarpeet. Vertti sai tuoda kädessään olevan appeen pienille hiehoille. Verttiä pyydettiin laskemaan ape ruokintapöydälle, mutta hän halusi heittää sen karsinaan, mitä niin Vertti kuin pienet hiehotkin pelästyivät.

Tapio sai puolestaan lapion käteensä ja tehtäväkseen lykkiä lapiolla rehuja hiehojen eteen. Tapion ilme kirkastui, kun lappio annettiin hänelle. Vaikka Tapion fyysinen toimintakyky loi omat haasteensa, hän onnistui työssään täysin. Ohjaaja otti myös kuvia Tapiosta työn touhussa, mikä selvästi lisäsi työniloa.

Seuraavana maatalaan tutustumisen kohteena olivat ulkona asustavat hiehot. Juuri sopivasti samaan aikaan pihaan kurvasi iso traktori ison peräkärryn kanssa, mistä Vertti innostui valtavasti. Hän ei voinut eikä halunnutkaan keskittyä muuhun. Traktorin lähtiessä ja muiden tutustuessa hiehoihin, Vertti jäi hieman taka-alalle. Hän aristeli hiehoja, jotka ovat suurempia kuin vasikat. Tapio sen sijaan Verttiä rohkeammin tuli portin lähelle, tarjosi kättään hiehoille ja silitti niitä.

Kova tuuli ja lumipyry keskeyttivät kierroksen ja lähdimme syömään lämmintä lihakeittoa. Ruokailun ajan Vertti söi hiljaa, mutta Tapiolla oli asiaa enemmänkin. Hän halusi kertoa paljon perheestään ja siitä, kuinka hän on aina haaveillut pääsevänsä maatilalle kesätöihin. Hän tunsu maatalan isännän ja emännän jo ennestään, joten Tapiolle on mieluisaa jutella talon isäntäparin kanssa.

Lounaan jälkeen tehtävänä oli lehmien päästäminen ulos ja niiden parsien puhdistaminen. Asiakkaita hieman jännitti, sillä lehmät olivat todella uteliaita ja innokkaita juostessaan auringon paisteeseen. Vertin ääni ylti iloiseen huutoon, kun lehmät juoksivat pellolla. Tässä kohdin syntyikin toinen tarve oppimiseen ja ohjaamiseen, Vertin olisikin hyvä oppia sääntelemään ääntään eläinten lähellä, etteivät ne pelästy.

Asiakkaat pääsivät puhdistamaan lehmien makuuparsia. Asiakkaat pitivät myös tästä työtä, tosin Vertti käänsi työn välillä leikiksi ja keräsi kuiviketta isoksi kasaksi. Tapio alkoi opastaa Verttiä, kun työnteko unohtui. Työtehtävän jälkeen menimme katsomaan pieniä vasikoita. Hetki vain katseltiin, siliteltiin ja halailtiin vasikoita, ennen kuin alettiin töihin. Vertti heitti malttamattomasti olkia karsinoin, hän ei jaksanut vain ihaila vasikoita.

Seuraavaksi Vertti pääsi hakemaan painavat kottikärryt, jotka olivat täynnä vasikkarehua. Tapion tehtävänä oli täyttää vasikkarehuautomaatit vasikkarehulla. Myös Vertti halusi päästä täyttämään automaatteja. Vertille tuntui olevan tärkeää, että myös hän saa tehdä kaikkia tehtäviä. Hän sai viedä kottikärryt takaisin oikealle paikalle.

Kun vasikat oli hoidettu, ensimmäiselle päivälle suunnitellut työt olivat tehty. Jäljellä oli enää saappaiden pesu ja paikalleen vieminen. Iltapäiväkahvilla Vertti piti huolta, että jokainen sai kahvia. Vedimme päivää yhteen ja mietimme, mitä ensi viikolla tekisimme. Vertti on toimintakeskuksella postinkantaja, ja sovimme, että hän saa hakea ensi viikolla postin myös täällä.

Vertille ensimmäisen päivän kohokohta ja mieleenpainuvuin asia oli traktorin käynnistäminen, kun hän istui kuljettajan paikalla. Tapio tykkäsi oman kertomansa mukaan koko päivästä. Hän edelleen haaveilee kesätöihin pääsemisestä. Keskustellessamme päivän lopuksi päivän tapahtumista, hän ei omien sanojensa mukaan enää muistanut, mitä teimme päivän aikana. Ujostuttaminen saattoi vaikuttaa myös asiaan.

6.4 Päivä 2 – luonnon kierto

Toisena toimintapäivänä toimintaan osallistuivat kaikki kolme asiakasta. Ohjaajan mukaan aamu oli ollut vilkas. Vertti oli odottanut päivää niin innolla, että hän ei olisi malttanut vaihtaa oikeita vaatteita ennen lähtöä. Hän oli ottanut oman haravansa mukaan, sillä haravoiminen on hänelle mieluista. Tapio puolestaan oli nukkunut niin levottomasti, ettei ollut vielä valmiina ohjaaja hakiessa häntä asumisyksiköstään. Antti oli nyt ensimmäistä kertaa mukana ja hänellä oli paljon kysymyksiä liittyen maatalouteen ylipäätänsä. Antille pidettiin pieni esittely pitkin päivää maatilan toiminnasta.

Tilan koira, Rita, oli taas koko päivän kanssamme. Ohjaajan mukaan Vertin äiti oli kertonut Vertin olevan yleensä todella arka eläinten kanssa. Arkuutta ei ollut havaittavissa Ritan kanssa, sillä Vertti oli silittelemässä koiraansa ensimmäisenä.

Päivä aloitettiin varusteiden etsimisellä. Samalla kyselin Tapiolta ja Vertiltä, mitä heille oli jäänyt mieleen viime kerran päivätoiminnasta. Johdattelun avulla heille muistui mieleen viime kerran työt. Tällä kertaa päivän tavoitteena oli jatkaa tutustumista maatalan töihin sekä luonnon kiertoon. Tehtävänä olivat viime kerralla tutuksi tulleet vasikkanavetan työt, mutta myös lannoitesäkkien kierrättäminen sekä kasvi- maan valmistelu ja kylväminen.

Ensimmäisenä varsinaisena tehtävänä oli vasikoiden karsinoiden kuivittaminen. Vertti heitti ensin olkia karsinoihin varsin riuskasti, mitä vasikat pelästyivät. Harjoittelimme olkien laskemista yhdessä karsinoihin maltillisemmin, jotta vasikat eivät pelästyisi. Täytimme myös vasikoiden vasikkarehuautomaatit, joka tuntui sujuvan jo rutiininomaisesti pojilta. Myös Antti otettiin mukaan töihin ja hän sai täyttää yhden automaatin. Hänelle karsinoiden kuivittaminen oli helppoa, mutta tarkkaa puuhaa.

Seuraavaksi asiakkaiden tehtävänä oli lapioida apetta hiehojen ruokintapöydälle. Asiakkaiden mukaan se oli raskasta. Vertti heitteli välillä rehuja karsinaan asti, mutta hän näytti oppivan kehujen ja neuvojen kautta. Appeen lapiointi oli myös Antille mukavaa puuhaa, juuri sellaista mitä hän haluaakin tehdä maatilalla. Tapio kertoi, kuinka on haaveillut pääsevänsä tilalle kesätöihin. Myös Antti on aiemmin käynyt tilalla katsomassa traktoreita ja hän on haaveillut pääsevänsä töihin.

Raskaat työt eivät loppuneet appeen lapiointiin, sillä Vertti sai laittaa peräkärryn mönkijään kiinni, mistä hän innostui kovasti. Keräsimme peräkärryn täyteen lannoitesäkkejä, joiden sisään oli kerätty tyhjiä säkkejä. Antilla oli aivan selvästi jonkinlainen käsitys maataloudesta, sillä hän osasi kysyä lannoitteista asioita, joihin en itsenkään osannut vastata. Kun kuorma oli täysi, asiakkaat ja ohjaaja menivät peräkärryn kyytiin säkkien päälle istumaan. Lähdin hiljaa ajelemaan kohti muovin kierrätyskonttia. Vertti olisi halunnut vauhdin olevan nopeampi, kun taas Tapio ja Antti nauroivat hieman jännittyneinä kyydissä.

Lannoitesäkkejä oli runsaasti, joten teimme monta ajomatkaa kierrätyskontille. Jokainen asiakas pääsi myös ajamaan mönkijää kanssani siten, että he ohjasivat ja minä painoin kaasua. Mönkijän ohjaaminen oli kaikille ensimmäinen kerta. Ajatuskin siitä, että he ovat saaneet ohjata mönkijää, tuntui olevan innostava.

Olimme valinneet tehtäväksemme myös kasvimaan perustamisen. Työ aloitettiin lapioimalla ja kuljettamalla kottikärryillä kompostimultaa kasvimaalle, jonka jälkeen maa käännettiin. Kaikki asiakkaat pääsivät lapioimaan multaa kottikärryihin, Vertti ehkä innokkaimpana. Tapio jättäytyi hieman taka-alalle raskaimmissa osuuksissa, mutta tuli innokkaasti kääntämään ja tasoitlemaan maata. Hän vietti mielellään aikaa myös silittelemällä koira.

Kasvimaata perustaessa tuli hyvin esiin myös asiakkaiden erilaiset työskentelytavat ja luonteenpiirteet. Vertti työskenteli tomerasti ja heitteli kompostimultaa vauhdikkaasti ympäriinsä kasvimaalle, että pääsisi mahdollisimman nopeasti seuraavaan vaiheeseen. Antti työskenteli tarkasti. Hän levitti kompostimullan ja tasoitti maan todella huolellisesti. Vertin kiinnostus lapioinnista siirtyi myös nopeasti haravoimiseen, joten myös Tapio pääsi mukaan kääntämään maata. Vertti innostui myös haravoimaan riuskasti.

Ruokailun ja päivän lehtien lukemisen jälkeen lähdimme takaisin kasvimaalle. Vuorossa oli multasäkin tyhjennys. Vertin kiinnostus ja keskittyminen vaihtoivat kohdettaan välillä nopeastikin. Ensin hän halusi innolla tyhjentää multasäkit, jonka jälkeen keskittyminen siirtyi haravoimiseen. Tapio ja Antti saivat puuhailla keskenään kasvimaan kimpussa. He saivat tasoitella uudet mullat ja päättää, mitä haluaisivat kylvää. Tapio oli jo kotona kylvänyt herneitä, joten laitoimme myös herneitä kasvaamaan. Antille annoin vaihtoehtoja, joista hän valitsi tillin, persiljan sekä salaatin. Siemenien kylväminen onnistui hyvin. Olin hukannut kastelukannun, joten kastelu jäi välistä. Asiakkaat tiesivät kuitenkin, mitä kaikkea kasveille pitäisi tehdä. Ne tarvitsevat vettä, lämpöä ja valoa.

Viimeisenä vielä pääsimme mönkijän kyydillä navettaan kahville, kuten kaikki työntekijät käyvät. Etenkin Tapio ja Antti olivat kiitollisia päivästä. Heidän mielestään oli sopivan raskasta puuhaa. Vertillä oli jo kova kiire takaisin myös toimintakeskukseen.

6.5 Päivä 3 – virkistystä polttopuutöistä

Päivän sää oli epävakainen. Välillä paistoi aurinko ja välillä satoi vettä. Välillä tuli taivaan täydeltä rakeita ja maa oli aivan valkoisena. Ryhmän kanssa pohdimme,

että melkoinen kesäkuun ensimmäinen päivä. Päivän tavoitteena oli hyödyntää jotain asiakkaille mieluisaa toimintaa.

Kahden viikon tauko oli mennyt hyvin. Tänään mukana olivat Tapio ja Vertti. Antti oli taas koulussa, josta hän pian valmistuisi. Kahden viikon tauko oli tehnyt tehtävänsä. Asiakkaiden varusteet olivat hukassa, mutta niin olivat vähän kaikki ryhmäläisemmekin. Asiakkaat olivat tänään vaisuja, eivätkä muistaneet, mitä tekisimme ensimmäisenä tai mitä olemme tehneet edellisillä kerroilla.

Oli tiedossa, että päivä tulisi olemaan lyhempi, sillä ryhmällä olisi muuta menoa ilta-päivällä. Päivän tavoitteena oli totutella taas työntekoon sekä tehdä töitä, joita asiakkaat haluaisivat. Päivän tehtävinä meillä oli vasikkanavetan työt sekä polttopuiden siirtämistä. Mönkijän kyydissä oleminen tuntui olevan osallistujille mielestä, joten päätimme hyödyntää sitä. Tiedossa oli, että polttopuiden tekeminen ja niiden kasaaminen on ainakin Vertille ja Tapiolle tuttua hommaa.

Vasikkanavetan työt sujuivat hyvin. Vertti teki työnsä taas vauhdikkaasti. Hän halusi saada työt tehtyä nopeasti pois alta, että pääsisi puuhommiin. Tapio teki työt rauhassa ja välillä pysähtyikin seuraamaan ja silittämään vasikoita.

Vertti pääsi taas kiinnittämään peräkärryn mönkijään, mikä oli Vertille mieluisaa. Vertti ilmaisi viittomilla, kuinka hän itse sai laittaa peräkärryn kiinni ja oli selvästi innoissaan. Tapio seurasi rauhallisesti perässä ja naureskeli Vertin ilolle.

Puutöinä oli polttopuiden siirtäminen katokseen. Haimme polttopuut mönkijän ja peräkärryn avustuksella. Latoessamme polttopuita karryyn, Vertti keskittyi tarkasti työhönsä.

Kovan tuulen ja raekuuron vuoksi päätimme pitää pienen tauon jo puuhommien välissä. Vertti haki postin, jota menimme navetalle lukemaan. Ykköset-lehti oli tärkein posti, mutta erilaiset maatalousaiheisetkin lehdet kiinnostivat asiakkaita. Tapio ehti ottaa Ykköset-lehden luettavakseen ensimmäisenä, joten Vertti joutui odottamaan malttamattomana. Sateen loputtua lähdimme jatkamaan vielä polttopuiden siirtämistä.

Haimme vielä yhden peräkärnyllisen polttopuita ja lähdimme syömään. Asiakkaat pitivät puiden siirtämisestä. Kylmä ja tuulinen ilma ei ollut mukava, mutta eihän meitä pienet raekuurot haitanneet. Ruokailu sujui hyvin ja asiakkaat lähtivät takaisin toimintakeskukseen.

6.6 Päivä 4 – lähiluontoon tutustuminen

Päivän tavoitteena oli tutustua lähiluontoon retken kautta. Tehtävänä olivat vasikkanavetan työt sekä luontoretki, jossa luvassa polttopuiden siirtämistä, ongen teko sekä ongintaa ja tietysti eväiden syöntiä.

Viikko oli mennyt hyvin. Selvisi, että myös maatilan rutiinit olivat tulleet tutuiksi. Tapio muisti, että ensimmäisenä haetaan vaatteet, vaihdetaan kengät ja mennään vasikkanavettaan töihin. Tänään pojat saivat tehdä töitä hieman itsenäisemmin. Välillä he heittelivät olkia ja välillä yrittivät silittää vasikoita. Otimme myös yhden vasikan narussa ulos. Se tuntui olevan erityisesti Tapiosta todella hauskaa. Hän on pelännyt eläimiä joskus, mutta tänään hän silitti koira ja vasikkaa luontevasti. Ihastelimme myös auringossa lekottelevaa kissaa ja sitä ihmettelevää koira.

Olin pakannut reput valmiiksi, jotta voimme suoraan lähteä retkelle läheiselle laavulle. Tarkoituksena oli mennä paistamaan makkaraa ja tutustumaan luontoon. Matkasimme jalan laavulle. Salmi täytyi ylittää veneellä. Otimme pelastusliivit mukaan ja suuntasimme niemen kärkeen, josta pääsimme veneellä salmen yli..

Laavulla meitä odottivat tutut polttopuutyöt. Laavun viereen oli tehty suuri kasa polttopuita, jotka olisi siirrettävä viereiseen puuvajaan. Puita oli paljon, joten ehdimme siirtämään vain osan puista vajaan.

Asiakkaat saivat itse valita omat puunsa, josta halusivat tehdä ongen. Puut katkoimme kirveellä ja sahalla. Antilta puun katkominen onnistui hyvin, kun taas Tapiota hieman pelotti sahan ja kirveen käyttö. Onkivavasta täytyi repiä oksat irti. Etenkin Antti oli asialla ja keräsi kaikki oksat kasalle, etteivät ne olisi tiellä.

Kun molemmille saatiin siimat, kohot, painot ja koukut onkivapoihin, lähdimme kalastamaan. Nopeasti koho alkoi pomppia veden pinnalla. Tapio sai ensimmäisen kalan. Hänelle kalastaminen ja eräjutut ovat tuttuja, sillä hän harrasti kalastamista perheensä kanssa. Tapio oli jigannut ja saanut joskus ison hauen. Antti oli kalastanut vain mato-ongella, eikä kalastaminen ollut kovin mieluista. Valittamatta Antti kuitenkin jatkoi kalastamista, vaikkei hänelle kalaa tullutkaan.

Eväiden syöminen oli tietenkin retken paras osuus. Koira taisi saada kuitenkin kaiken huomion kerjäämällä ruokaa. Tapio olisikin halunnut ruokkia vain koiraa. Eväät syötyämme lähdimme takaisin maatilalle. Kävelymatkalla suunnittelimme tulevia kertoja ja uutta tekemistä. Asiakkaiden mielestään tähän asti toiminta oli ollut juuri sellaista, mistä olivatkin haaveilleet. Kevään viimeisen kerran kunniaksi söimme vielä jäätelöt. ”Hyvää kesää – nähdään syksymmällä!”, sanottiin toisillemme.

6.7 Päivä 5 – luonnon kiertokulku ja lähiruoka

Syksyn ensimmäinen kerta oli elokuun puolessa välissä. Päivätoimintaan osallistujat pysyivät samana, niin asiakkaat kuin ohjaajakin. Oli mukava nähdä pitkästä aikaa ja vaihtaa kuulumisia. Heti autosta päästyään Antti jo hihkaisi, kuinka mukava onkaan olla maatilalla pitkästä aikaa.

Päivän tavoitteena oli kokeilla hieman uutta, ja samalla katsoa, kuinka ryhmämme toimii yhdessä. Tavoitteena oli myös havainnollistaa luonnonkiertokulkua. Päivän tärkeimpänä tehtävä oli kottikärryjen kasaaminen yhdessä sekä kasvimaan tarkastelu.

Kesän kuulumisia vaihdellessa muistelimme myös mitä teimme kevään aikana. Verille mieluisimpia kokemuksia olivat olleet mönkijällä ajaminen, peräkärry ja peruuttaminen. Hän oli aluksi hiljainen, mutta muistaessaan peräkärryn ja peruuttamisena, hän innostui kovasti. Antti muisti lehmien ruokkimisen ja vasikoiden karsinoiden kiuittamisen. Tapio ei uskaltanut kertoa mitään erityistä tehtävää.

Uutena tehtävänä saimme vasikkanavetassa puhdistaa vasikoiden vesisangot. Vanhat vedet kaadoimme lattialla olevaan lattiakouruun ja uudet vedet haettiin karjakeittiöstä isoilla sangoilla. Antti kuunteli ohjeet tarkasti ja alkoi hieman arkaillen töihin. Vertti oli innoissaan veden hakemisesta, hän olisi halunnut saada sankonsa aivan täyteen. Hän oli ylpeä siitä, että sai täyttää vesiastioita. Kaikilta kolmelta homma sujui mallikkaasti. Itse osasin antaa heille nyt enemmän vastuuta. Kaikkea ei tarvitse tehdä käsi kädessä. Opin, että on tärkeää antaa tilaa asiakkaille myös tehdä ja selviytyä itse. Kaiken toiminnan lomassa Vertti tuntui odottavan erityisesti peräkärriä, traktorin ja mönkijän käynnistämistä sekä peruuttamista.

Päivän tärkeimpänä työnä meitä odotti kottikärryjen kasaaminen. Tilan emäntä oli ostanut kottikärryt, jotka täytyi kasata itse. Paketista löytyi monenlaisia osia: puun paloja, pultteja, muttereita, ruuveja ja metalliosia. Keräsimme tarvittavat työkalut lähelle ja aloimme kokoamaan.

Toimintakeskuksen ohjaaja toimi ohjeiden lukijana ja me asiakkaiden kanssa yritimme koota kottikärryt. Tehtävä ei ollutkaan ihan niin helppo, kuin aloittaessamme kuvittelimme. Tapio ja Antti olivat innoissaan, kun pääsivät ensimmäistä kertaa kiristämään muttereita pulttipyssyllä. Porakone oli jo tuttu työkalu molemmille, mutta painavampi ja järeämpi pulttipyssy oli molemmille uusi väline. Pääsimme kiristämään muttereita myös lenkkiavaimella. Kottikärryt saatiin kasattua ja veimme oikeaan paikkaan. Vanhat kottikärryt olivat jo niin hajalla, että oli suuri apu, että saimme koottua uudet.

Tilan emäntä oli valmistanut sillä aikaa ruoan, kun kokosimme verstaalla kottikärryjä. Ruoka oli valmistettu oman maan antimista. Tarjolla oli uusia perunoita omalta perunamaalta, lihaa omasta navetasta ja salaattia omalta kasvimaalta. Ruokatauon ja pienen lehtien lukuhetken jälkeen lähdimme tutkailemaan kylvämiämme kasveja. Antti ja Tapio pitävät kovasti valokuvaamisesta, joten he ottivat kuvia niin kasvimaalla kasvavista kehäkukista kuin salaateista ja herneistäkin. Vielä ennen lähtöä tilan isäntä tuli käymään asiakkaiden juttusilla. He saivat kertoa, miten päivä oli mennyt ja mitä kaikkea olimme ehtineet tekemään. Tapiolle ja Antille oli suurin asia kot-

tikärrien kasaaminen. Ylpeyttä työstä lisäsi vielä se, kun tilan isäntä kertoi nöyryimmät kiitokset siitä, että kottikärryt saatiin kasattua, mikä helpotti tilan isännän ja emännän töitä huomattavasti.

6.8 Päivä 6 – metsän antimet

Päivän tavoitteena oli tutustua lähimetsään, alkusyksyyn ja nauttia metsän antimista. Tarkoituksena oli vasikkanavetan töiden lisäksi poimia mustikoita ja leipoa mustikkapiirakka.

Navettatöiden jälkeen lähdimme koirien ja poimureiden kanssa läheiseen metsään, tarkoituksenamme kerätä mustikoita piirakkaa varten. Lähdimme mönkijällä ja peräkärryllä, jonka Vertti pääsi laittamaan kiinni. Metsäretken saaliina oli toisilla vähän enemmän mustikoita ja toisilla vähän enemmän roskia, mutta se ei haitannut. Metsässä ollessamme juttelimme, seurailimme koirien leikkiä sekä söimme mustikoita. Jokainen sai käyttää aikansa, kuten haluaa. Varsinkin Tapio tuntui tykkäävän luonnon katselusta sekä koirien seuraamisesta. Myös Vertti seurasi välillä mieluummin luontoa kuin keräsi mustikoita. Poimimisen jälkeen siivosimme mustikat, jotta piirakka saataisiin leivottua. Tapio ehdotti, että voisimme tehdä mustikoista myös mustikkamaitoa.

Ruokailun jälkeen aloimme tositoimiin, nimittäin leipomaan mustikkapiirakan. Puimme kaikki esiliinat päälle, etteivät vaatteemme likaantuisi. Toimintakeskuksen ohjaaja sai taas toimia ohjeiden lukijana ja me muut leivoimme. Jokainen sai tehdä jotakin, yksi vatkasi munat, toinen mittasi jauhoja, ja kolmas sai sekoittaa koko taikinan. Työvaiheita riitti jokaiselle. Vertti olisi mielellään osallistunut jokaiseen vaiheeseen, mutta yritimme hieman jakaa työvaiheita.

Kun saimme piirakan uuniin, lähdimme takaisin ulkotöihin. Antti pääsi kokeilemaan ruohonleikkaamista päältä ajettavalla ruohonleikkurilla. Tiesin ennestään, että hän on innokas ruohonleikkaaja, haravoija ja muutenkin erikoistunut pihatöihin. Nyt hän sai kokeilla myös päältä ajettavaa ruohonleikkuria, jota ei ollut ennen ajanut. Ohjaajalta saimme luvan, joten Antin jännityksestä huolimatta lähdimme kokeilemaan.

Muut seurasivat kauempaa yhdessä koirien kanssa. Pikkuhiljaa ruohonleikkaaminen alkoi sujua Antilta. Tilalla on suuret nurmialueet, jossa oli helppo toteuttaa ruohonleikkurin ohjaamiseen. Hän olisi voinut jatkaa työtä, mutta piirakan valmistuminen toi oman aikataulunsa.

Iltapäiväkahville tuli seuraksemme myös isäntäparin sukulainen, jolle asiakkaat saivat kertoa, mitä kaikkea olivat päivän aikana tehneet. Tapio kertoi innoissaan päivän tehtävistä. Valokuvauksesta innostuneet, Tapio ja Antti, pääsivät käyttämään jälleen kameroitaan, sillä mustikkapiirakasta täytyi saada kuva. Päivän aikana keräsimme niin paljon mustikoita, ettei kaikkia voitu käyttää piirakkaan. Asiakkaat saivat siis mukaansa mustikoita sekä ohjeen mustikkapiirakkaan, jos haluaisivat kotonakin leipoa. Antti ja Tapio olivat innoissaan ja kiittivät kovasti.

6.9 Päivä 7 – päätös

Toimintakertoja oli suunniteltu seitsemän. Jo edellisellä kerralla olimme jutelleet, että tämä olisi viimeinen kerta. Päivän tavoitteena oli siis päättää tämä projekti, mutta vielä nauttia ryhmämme yhdessäolosta ja maatilan töistä. Päivän tehtävämme perustuivat asiakkaiden toiveisiin. Toimintakertaan sisältyi myös muiden toimintakeskuksen asiakkaiden tutustumiskäynti tilalle.

Asiakkaat tulivat tavalliseen tapaansa klo 9.30. Viimeisen kerran kunniaksi ajattelimme juoda kahvit jo heti aamulla. Kahvikuppien äärellä oli mukava vaihtaa kuulumisia ja keskustella siitä, mitä tänään tehtäisiin. Yritin kysyä pojilta, mitä he haluaisivat vielä tehdä ja olisiko jotain jäänyt uupumaan, mitä maatilalla pitäisi päästä vielä tekemään. Antilta tuli vastauksena, että lypsämistä ei ollut päästy vielä kokeilemaan. Onneksi lypsäminen olikin tehtävälisillä, joten sekin asia tulisi vielä korjattua.

Teimme työt reippaasti: kuivitimme vasikoiden karsinat, lisäsimme vasikkarehua automaatteihin ja sankoihin sekä vaihdoimme vasikoiden vedet. Verttiä täytyi välillä rauhoitella, että hän malttoi olla mukana töissä. Hän olisi niin halunnut jo päästä laittamaan peräkärriä kiinni mönkijään.

Matkalla puukasalle pysähdyimme katselemaan ja maistelemaan mustikoita. Niitä oli edelleen paljon metsässä. Tapio kertoi, että hän oli tehnyt vanhemmilleen mustikkapiirakkaa ohjeella, jonka sai viime kerralla mukaansa. Hänen äitinsäkin oli luvannut, että Tapio saisi tehdä toistekin, sillä se oli niin hyvää. Tapion ja Antin kanssa maistelimme mustikoita, mutta Vertti ei malttanut. Hänellä oli kiire hakemaan polttopuita.

Päästyämme puukasan äärelle, Vertti otti ohjat käsiinsä. Hänen näytti useaan otteeseen, kuinka hän oli itse laittanut puut peräkärrylle ja antoi myös muille ohjeita, mihin kohtaan puut tulisi laittaa peräkärrylle. Taisi olla tuttua puuhaa Vertille.

Kotona kannoimme polttopuut yhdessä taloon. Työnjako oli selvä, ohjaaja oli peräkärryn luona auttamassa asiakkaita kasaamaan puita syliin. Asiakkaat tekivät raskaimmat työt ja kantoivat polttopuut sisälle, missä minä autoin heitä kasaamaan puut oikeaan paikkaan. Kantaessaan puita sisälle, Tapio pääsi kertomaan tilan emännälle mustikkapiirakan tekemisestä. Tapiosta loisti ilo ja riemu, kun hänen piirakkaansa oli kehuttu ja hän oli itse kerännyt mustikat.

Puutalkoiden jälkeen oli taas ruokailun aika. Koko ruokailun ajan Vertti muistutti, että täytyy muistaa viedä peräkärri oikealle paikalle. Ruokailun jälkeen siirsimme peräkärryn oikealle paikalle Vertin kanssa kahden.

Seuraavaksi vuorossa oli lypsäminen. Lypsy oli jo täydessä vauhdissa, kun pääsimme lypsyasemalle. Koko ryhmä ei voinut mennä lypsämään yhtä aikaa, joten otin mukaani aina yhden henkilön kerrallaan.

Lypsy oli jo täydessä vauhdissa lypsyasemalla, johon menisimme seuraavaksi asiakkaiden kanssa. Ensimmäisenä lypsämään lähti Antti. Näytin aina ensin mallia, mitä tehdään, jonka jälkeen hän sai kokeilla perässä. Antti sai itse kokeilla lehmän utareen pyyhkimistä ja lypsämistä käsin. Antti pääsi myös kokeilemaan, kuinka lämmentä maito onkaan, kun se lypsetään. Lopuksi laitoimme lehmälle lypsykoneen, ettei lehmää tarvinnut lypsää käsin kokonaan. Antti kokeili lypsämisen eri vaiheita jännityksestä kankeana. Jännitystä lisäsi se, kun lehmä hieman liikahteli tai nosti jalkaansa.

Seuraavana oli Tapijon vuoro. Samat tehtävät teimme hänenkin kanssaan. Häntä tuntui jännittävän myöskin, mikä on täysin luonnollista. Moni ei olisi välttämättä uskaltanut edes koskea lehmään. Tehtävät sujuivat kuitenkin hyvin, vaikka lehmä hie-
man liikkui. Tapiosta itsestään oli kuitenkin hienoa, että hän oli päässyt itse lypsämään lehmää. Vertti ei halunnut osallistua lypsämiseen. Sen sijaan myös toimintakeskuksen ohjaaja kokeili lypsämistä.

Päivä kului nopeasti. Toimintakeskuksesta tuli ryhmä asiakkaita tutustumaan maatilallemme, jossa heidän ystävänsä ovat olleet töissä. Päivätoimintakokeiluun osallistunut ryhmä sai kertoa muulle ryhmälle, mitä kaikkea olimme tehneet, kuinka meillä oli mennyt ja miten maatilamme toimii.

Tilan isäntä kertoi maatilasta ja teimme tutustumiskierroksen maatilalla. Oli hienoa huomata, että tutustumiskierroksen aikana maatilalla päivätoimintaa osallistuneet Antti, Vertti ja Tapio halusivat näyttää, mitä olivat saaneet aikaiseksi maatilalla. Oli myös mahtavaa huomata, että myös eläimen läsnäolo voi olla rauhoittavaa. Eräs autistinen henkilö ei halunnut kiertää seurassamme, vaan kierteli yksin ulkona. Hänen viereensä istahti koira, eikä hän ajanut tätä pois vaan jäi silittämään tätä.

Kun kierros oli ohi, tarjosimme koko ryhmälle jäätelöt sekä maatilalla logoilla varustetut heijastimet. Lisäksi päivätoimintaryhmäläiset saivat kiitokseksi omat maatilalla logoilla ja heidän omalla nimellään varustetut hupparit. Kokeiluun osallistuneet olivat mielissään uusista huppareistaan ja kiitoksia sateli molemmin puolin. Päivän päätteeksi otimme vielä yhteiskuvia niin päivätoimintaryhmän sekä koko toimintakeskuksen ryhmän kanssa. Kaikki tuntuivat olevan innoissaan, vaikka toisaalta haikein mielin: ”Voisiko tämä jatkua?”

7 PÄIVÄTOIMINTAKOKEILUN ARVIOINTI

Tässä luvussa arvioidaan, kuinka päivätoimintakokeilu onnistui. Arviointi kuvataan sekä yksilöllisesti jokaisen asiakkaan kohdalla, että yleisenä onnistumisena. Toimintaan osallistuneelta ryhmältä kerättiin palautetta myös ryhmähaastatteluna. Haastattelun tulokset käyvät ilmi tässä luvussa.

7.1 Päivätoiminta hoivamaatilalla

Hoivamaatilatoiminta on siis yksi Green Care -toimintatapa, jolla pyritään ylläpitämään ja edistämään ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Näin ollen toiminnassa tulee yhdistyä **luonto, toiminta sekä yhteisö**. Myös **tavoitteellisuus, ammatillisuus sekä vastuullisuus** määrittelevät toimintaa. (Soini & Vehmasto 2014, 13–14.)

Päivätoimintakokeilu sisälsi kaikki Green Care -toiminnan peruselementit: luonto ja eläimet ympäristönä, yhteisön ja osallisuuden sekä toiminnan kautta kokemuksellisuuden ja oppimisen. Jokaiselle päivätoimintakokeilun toimintapäivälle määriteltiin tavoite. Tavoite asetettiin toiminnalle, eikä osallistujille. Kyseessä oli kokeilu, joten osallistujille ei määritely omia henkilökohtaisia tavoitteita. Mikäli toiminta jatkuisi osana päivätoimintaa, jokaiselle osallistujalle olisi ollut syytä asettaa myös henkilökohtaiset tavoitteet ja vastuualueet.

Kähäri ja Niemelä (2016a, 4) kiteyttävät hoivamaatilatoiminnan vaikutusten syntyvän turvallisuudesta, hyväksynnästä, kokemuksellisuudesta sekä jatkuvuudesta. Myös Vattinen (2014, 10) huomauttaa turvallisuuden tunteen olevan yksi tärkeä osa hoivamaatilatoimintaa. Maatilan tulisi olla perusturvallinen, jossa erilaisten riskien ja vaarojen kartoittamisella taataan asiakkaiden turvallisuus. Toiminnassa turhien riskien ottamista kannattaa välttää. Toimintaamme sisältyi esimerkiksi eläinten ruokkimista sekä niiden karsinoiden kuivittamista. Työt voitiin tehdä niin, ettei suurten eläinten kanssa tarvinnut mennä samaan karsinaan, jolloin esimerkiksi suuret loukkaantumisriskit voitiin välttää. Osallistujat saivat kuitenkin silittellä pieniä vasikoita karsinan ulkopuolelta, jolloin he pääsivät myös hoivaamaan eläimiä.

Yksi hoivamaatilatoiminnan tavoitteista on, että asiakkaat pääsevät osaksi maatilán yhteisöá (Elings 2012, 42). Tällöin asiakkaat saavat osallisuuden kokemuksen ja ovat osa maatilán henkilökuntaa. Tärkeää onkin, että maatilayrittäjät kohtaavat asiakkaat arvokkaasti ja kunnioittavasti (Kähäri & Niemelä 2016a, 10). Päivätoimintakokeilutilalla osallistujat otettiin hyvin vastaan. Alusta alkaen tilán muut työntekijät suhtautuivat positiivisesti tulevaan toimintaan, sillä helpottihan toiminta aina toisen työntekijän työtehtäviä. Tilán muut työntekijät tervehtivät osallistujia aina iloisesti ja olivat myös suunnittelemassa lisää toimintaa ja työtehtäviä. Osallistujat osallistuivat innostuneesti tilán töihin, joten asiakkaat selvästi kokivat, että heidät otettiin hyvin vastaan tilalla ja maatilalla oli positiivinen ilmapiiri työskennellä.

Hoivamaatilatoiminnassa kokemuksellisuus syntyy toiminnan kautta. Kähäri ja Niemelä (2016a, 11) huomauttavat, että rutiininomaiset tehtävät ovat tärkeitä hoivamaatilatoiminnassa, mutta vaihtelevat työtehtävät mahdollistavat uuden oppimisen. Päivätoimintakokeilussa jokaisella kerralla oli ryhmämme rutiinitehtävät, mutta myös vaihtelevia tehtäviä. Lähestulkoon joka kerta pääsimme kokeilemaan jotain uutta. Pidemmällä aikavälillä rutiininomaisia tehtäviä olisi ollut enemmän, sillä nyt asiakkaat näkivät vain pintaa siitä, mitä kaikkea maatilalla voidaan tehdä.

Yksi hoivamaatilatoiminnan tärkeimmistä tavoitteista on mahdollistaa onnistumisen ja merkityksellisyyden kokemuksia. Työtehtävät täytyy mitoittaa niin, että onnistumisen kokemukset ovat mahdollisia. Tällöin Kähäri ja Niemelä (2016a, 11) antavat maatilayrittäjälle ohjeeksi pysytellä taka-alalla. Asiakkaiden onnistumisen ja merkityksellisyyden kokemukset syntyvät vain heidän itse tekeminsä. Päivätoimintakokeilussa toimintapäivien tavoitteena ei ollut saada aikaan suuria tuloksia, vaan pyrimme tekemään pieniä töitä, joissa kaikki saavat olla mukana. Suurin osa töistä tehtiin yhdessä ryhmänä, jolloin suuremmat työt jaettiin pienempiin vaiheisiin. Isäntäväen kiitokset vahvistivat onnistumisen ja merkityksellisyyden kokemuksia.

Kähärin ja Niemelän (2016a, 12) hoivamaatilatoiminnan työtehtävien on hyvä olla ajankohtaisia ja jatkuvuuden seuraaminen motivoi asiakkaita ja tuo mielekkyyttä toimintaan. Yksi hoivamaatilatoiminnan vahvuutena on sen monipuolisuus ja ympäri- vuotisuus. Kuten Di Iacovo ja O'Connor (2009, 21) kirjoittavat, voi hoivamaatilatoiminta pitää sisällään kaikenlaista maatilalla tapahtuvaa työtä ja toimintaa,

esimerkiksi kaikkea eläintenhoitamisesta leipomiseen. Maatilatoiminnassa on mahdollista nähdä myös elämän ja luonnon kiertokulku.

Päivätoimintakokeilussa toimintamme sisälsi erilaisia työtehtäviä. Toiminnassa hoidimme eläimiä, kierrätimme muovia, istutimme uusia kasveja, saimme seurata niiden kasvua sekä nauttia sadosta. Saimme seurata myös, kuinka nopeasti vasikka kasvaa ja kuinka kevät vaihtuu kesäksi sekä puolestaan kesä syksyksi. Toiminnan olisi mahdollista jatkua myös ympäri vuoden, sillä rutiinitehtävämme liittyivät eläinten hoitoon. Myös erilaisia rakennusten korjaustöitä riittäisi talveksi.

Elings (2012, 44) huomauttaa maatilan käytännöllisten ja tarkoituksenmukaisten töiden tekemisen tarjoavan järjestystä ja rytmiä elämään. Toimintaamme luotu päivärunko rytmitti päivää ja samalla loi osallistujille rutiinin. Raskaat työt ja runsas ulkoileminen mahdollisti osallistujille fyysisen väsymisen, joten rytmin säilyttäminen elämässä on helpompaa myös toiminnan ulkopuolella.

Osallistuvien asiakkaiden valinta on tärkeä osa hoivamaatilatoiminnan suunnittelua. Kähäri ja Niemelä (2016b, 26) tutkimuksen tulokset osoittavat, että kolmesta viiteen asiasta on sopiva määrä muodostamaan ryhmän hoivamaatilatoiminaan. Heidän tutkimus osoittaa myös, että maatalousyrittäjän tehtävänä on määritellä millaista toimintaa he tarjoavat, jonka pohjalta asiakkaiden ohjaajat valitsevat asiakkaista henkilöt, jotka hyötyvät parhaiten toiminnasta.

Päivätoiminta kokeiluun osallistunut ryhmä koostui kolmesta toimintakeskuksen asiakkaasta ja yhdestä ohjaajasta. Asiakkaat valikoituivat ryhmään oman mielenkiinnon ja motivaation mukaan. Toimintakeskuksen henkilökunta valikoi asiakkaat myös sen mukaan, kuka hyötyisi maatilan töistä parhaiten. Ryhmän valinta onnistui hyvin. Ryhmämme sisälsi erilaisia henkilöitä, erilaisine toimintakykyineen ja mielenkiinnonkohteineen, mutta kaikkia yhdisti aito kiinnostus maatilan töitä kohtaan. Ryhmämme toimi hyvin yhdessä ja erikseen.

Päivätoimintakokeilussa työtehtävät olivat hyvin monipuolisia. Tehtäviin kuului leipomista, marjojen poimimista, polttopuiden kantamista sekä eläinten hoitamista ja hoivaamista. Osa työtehtävistä tuli suoraan maatalousyrittäjiltä, jolloin tehtävät olivat merkityksellisiä. Osa tehtävistä olivat päivittäin tehtäviä töitä, joiden tekemiseen

asiakkaat pääsivät nyt mukaan. Jokainen asiakas sai osallistua toimintaa omien kykyjen ja jaksamisen mukaan. Toiminnan suunnittelussa pyrittiin ottamaan huomioon osallistujien kyvyt ja vahvuudet ja työtehtäviä pilkottiin tarvittaessa pienempiin osiin ja vaiheisiin, jotta jokainen pääsisi mukaan toimintaan. Jokainen osallistuja sai myös pitää taukoja, sillä aikataulu oli joustava. Kuitenkin päivää rytmittivät ruokailut ja pieni yhteinen lepoaika.

Päivätoimintaa järjestettiin kerran viikossa, mikä oli ryhmän kannalta hyvä. Asiakkailla on kuitenkin erilaisia viikoittaisia toimintoja, kuten terapioiden sekä kotipäiviä, jonka vuoksi esimerkiksi kaksi kertaa viikossa olisi ollut hankala toteuttaa. Toisaalta harvemmin olisi ollut huonompi, sillä jo nyt tuntui, että muutamassa viikossa asiakkaat saattoivat unohtaa tehtäviään, kun muutama pidempi tauko tuli myös kokeilun aikana.

Päivätoimintakokeilu antoi myös kokeiluun asiakkaiden kanssa osallistuneelle päivätoiminnan ohjaajalle avartavan kokemuksen. Hänen mukaansa päivätoimintakokeilun myötä hän oli alkanut pohtia omaa työtään, miten hän voisi muuttaa sitä. Päivätoimintakokeilu antoi erilaisia ideoita, mitä kaikkea voisi tehdä myös toimintakeskuksen laitosympäristössä. Toimintakeskuksen ohjaajan mukaan päivätoimintakokeilu ei juurikaan tuonut lisähaastetta asiakkaiden ohjaamiseen.

7.2 Päivätoimintakokeilun haasteet

Kokeiluun osallistuneen toimintakeskuksen ohjaajan mukaan haasteita ei ollut niinkään asiakkaiden ohjaamisessa. Hänen mielestään haastavampaa oli erilaisten vastuiden miettiminen. Hän oli kuitenkin yksin vastuussa asiakkaista. Esimerkiksi ajomatkat tilalle olivat hänen mielestään haastavia: ”Mitä jos joku saakin sairaskohdauksen?”

Päivätoimintakokeilu järjestettiin suurella maatilalla, jossa osa työtehtävistä on automatisoitunut ja suurin osa töistä hoidetaan koneilla. On hyvä kartoittaa mahdolliset riskit ja vaaratekijät, jotta turhilta tapaturmilta voidaan välttyä. Myös esimerkiksi eläinten kanssa työskentely on aina vaativaa.

Kokeilu vaatii onnistuakseen ryhmän, joka toimii hyvin yhdessä. Ryhmän täytyy olla melko tasainen asiakkaiden toimintakyvyn suhteen. Toisaalta myös kiinnostuksen kohteet olisi hyvä olla samanlaisia. Näin ollen kaikilla pysyisi mielenkiinto ja motivaatio yllä läpi kokeilun. Esimerkiksi jos tarkastellaan yksilöllisesti kokeiluun osallistuneita ja heidän mielenkiinnonkohteitaan, mielenkiinnon kohteiltaan ryhmäläiset erottuivat jonkin verran toisistaan. Tapio piti selvästi enemmän eläimistä, kun taas Vertti ja Antti olivat kiinnostuneempia koneista. Erot mielenkiinnon kohteissa tulivat siis hyvin näkyviin, mutta eivät haitanneet toimintaa, sillä kaikki osallistuivat innokkaasti erilaisiin työtehtäviin. On kuitenkin tärkeää, että ne otetaan huomioon myös päivätoiminnan sisältöjen suunnittelussa, jotta mahdollistetaan kaikille mieluinen toiminta. Päivätoimintakokeilun tavoitteena oli kuitenkin tarjota jokaiselle asiakkaalle mielekästä tekemistä.

Päivätoiminnan suunnittelun haasteeksi muodostui asiakkaiden toimintakyky. Antti ja Vertti olivat fyysiseltä toimintakyvyltään melko tasaväkisiä, mutta Tapio erottui ryhmästä. Tapio kuitenkin tiesi, mitä hän pystyy ja haluaa tehdä ja hän löysi aina korvaavaa tekemistä esimerkiksi eläinten seuraamisesta ja hoivaamisesta. Päivätoimintakokeilu kesti vain seitsemän toimintapäivää, joka on suhteellisen lyhyt aika. Erilaisten toimintakykyjen tuomat haasteet oli hankala ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa. Pidemmällä aikavälillä ryhmään tutustuisi paremmin ja näin ollen toimintakykyihin liittyvät erot ja vahvuudet olisi helpompi ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa tarkemmin.

Päivätoimintakokeilun tavoitteena oli tarjota yhteistä tekemistä, jossa yhteisöllisyys ja osallisuus korostuvat. Maatilalla töitä on totuttu tekemään enemmän yksin, joten toimintaa täytyi suunnitella tehtäväksi yhdessä ryhmänä. Jokaisen työtehtävän erilaiset vaiheet ja välineet täytyi miettiä tarkasti ennen toimintaa.

Jotta toimintapäivät sujuvat jouhevasti, tulee toiminta suunnitella etukäteen. Kyseessä on sosiaalialan asiakkaat, joten keskittyminen ja jaksaminen voivat vaihdella päivittäin, mikä asettaa omat haasteensa toiminnan suunnittelulle. Maatila ympäristönä sisältää kuitenkin paljon erilaisia virikkeitä, jotka voivat haastaa asiakkaiden jaksamisen päivätoiminnassa (Kähäri & Niemelä 2016a, 10).

7.3 Maatalousyrittäjien kokemuksia

Maatilan isäntä ja emäntä olivat vaihtelevasti mukana kokeilussa. Tilan emäntä teki joka toimintapäivänä ruuan ryhmälle ja yleensä he olivat molemmat syömässä kanssamme. Isäntä ja emäntä osallistuivat myös toiminnan suunnitteluun jonkin verran, sillä heillä oli erilaisia ideoita tarpeellisista töistä, mitä täytyisi saada tehtyä. Esimerkiksi kottikärryjen kasaaminen oli tilan emännän idea, sillä niille oli tarvetta.

Maatalousyrittäjien mukaan toiminta oli antoisaa niin asiakkaille kuin heille itselleen. Toiminnassa vaikuttavinta oli nähdä pientien töiden merkitys ja asiakkaiden ilo. Siitä sai myös iloa ja jaksamista omaan työhön. Päivätoiminnan järjestäminen tilalla antoi maatilayrittäjille henkistä lisäarvoa.

”Pitäis tässä itekin muistaa, kuinka pienistä asioista vois itekin iloita.” (Maatilan isäntä)

Maatalousyrittäjien mukaan toimintaa ja erilaisia työtehtäviä oli helppo suunnitella, sillä maatila ei ole täysin automatisoitunut ja aina tilalta löytyy pieniä työtehtäviä. Työtehtävien ei kuitenkaan tarvinnut olla suuria. He nostivat haasteeksi toiminnan turvallisuuden.

Tässä kokeilussa maatalousyrittäjät eivät miettineet juurikaan kustannuksia, sillä asiakkaat olivat tilalla niin sanotusti ruokapalkalla. Asiakkaat tai toimintakeskus eivät maksaneet päivätoimintakokeilusta, mutta asiakkaat olivat toimintakeskuksen vakuutuksen alaisina ja maatila tarjosi ruuan. Yrittäjien mukaan päivätoimintakokeilusta koituneet kustannukset korvautuivat ilolla ja onnistumisilla, mitä he saivat kokea kokeilun aikana. Päivätoimintakokeilu maatilalla antoi maatalousyrittäjille enemmän kuin otti.

Kähäri ja Niemelä (2016b, 25) tutkimuksen mukaan toiminnan järjestämiseen kannattaa ryhtyä vain aidon halun kiinnostuksen pohjalta. Päivätoiminta kokeilussamme kaikki osapuolet olivat aidosti kiinnostuneita kokeilusta. Nyt päivätoiminnan järjestäminen ei vaatinut maatilayrittäjiltä kovin suurta panosta, sillä hoidin toiminnan suunnittelun ja toteutuksen lähinnä yksin, mutta myös maatilayrittäjät olivat aidosti kiinnostuneita, miten kokeilu onnistuu.

7.4 Kokeilun vaikutukset yksilöllisesti

Tässä luvussa tarkastelen päivätoimintakokeilun onnistumista ja toteutumista yksilöllisesti kunkin asiakkaan kohdalla. Kuten aiemmin mainitsin, asiakkaiden toimintakyvyssä oli pieniä eroja. Ryhmästä Vertti ja Tapio sopivat hyvin päivätoiminnan asiakkaiksi, mutta Antti olisi saattanut soveltua myös työtoimintaan. Työtoiminta on toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa, jota järjestetään työkyvyttömille, jotka eivät vammaisuudesta johtuen pysty osallistumaan palkkatyöhön. (17.9.1982/710, 27 e §) Antti on käynyt kiinteistöalan koulutuksen sekä käy tuttavillean haravoimassa ja leikkaamassa nurmikoita, joten häneltä sujuivat myös itsenäiset työt. Vertti ja Tapio tarvitsivat kuitenkin selvästi enemmän ohjausta ja valvontaa, joten päivätoimintamuotoinen hoivamaatilatoiminta soveltui heille hyvin.

Vertti oli päivätoimintakokeilussa iloinen nuori mies. Hän piti selvästi koneista eniten, mutta oli kaikessa toiminnassa mukana. Vertti tarttui rohkeasti ja vauhdikkaasti erilaisiin työtehtäviin, mutta jännityksen iskiessä hän jäi taka-alalle. Suuret eläimet olivat Vertille jännittävin asia, mutta pienten eläinten kanssa hän toimi mielellään. Vertistä oli mahdollista huomata, kun hän oli ylpeä tekemistään töistään. Hänen ryhtinsä suoristui ja ilme kirkastui, kun Vertti oli saanut tehdä jonkin tehtävän itse.

Vertille haastavaa oli toiminnan rauhallisuus. Hänen mielestään kaiken olisi täytynyt tapahtua nopeasti. Kun kaikki eivät tapahtuneet vauhdilla, hänen mielenkiintonsa ja keskittyminen tehtäviin aika ajoin unohtui. Vertin kyky kuunnella ohjeita vaihtelivat päivittäin. Välillä hän seurasi ohjeita hienosti, mutta välillä hänen keskittymisensä oli heikompaa. Myös Vertin mieliala vaihteli päivittäin. Joskus hän saattoi olla aamusta vaisu, mutta päivän mittaan erilaisten töiden kautta taas innostua.

Vertin kaltaisen henkilöiden kohdalla on tärkeää, että maatilalla on riittävät ohjausresurssit. Toiminta täytyy saada sujumaan ja on tärkeää, että asiakasta voidaan ohjata myös yksilöllisesti. Etenkin alussa tarvitaan aikaa ja perehdyttämistä yhteisiin sääntöihin sekä hoivamaatilan käytäntöihin. Päivätoimintakokeiluun osallistunut toimintakeskuksen ohjaaja toimi suurimaksi osaksi Vertin kanssa. Tutustumisen myötä, myös itse pystyin ohjaamaan Verttiä tarkemmin.

Vertillä oli tapana ottaa päivälepo ruokailun jälkeen. Nyt, kun riittävää päivälepoa ei saanut, hän oli toimintapäivän jälkeen väsynyt. Myös toimintapäivän aikana Vertin väsymys alkoi tulla esiin ruokailun jälkeen. Viimeistään iltapäiväkahvien aikaan hänellä oli kiire päästä takaisin jo toimintakeskukseen.

Tapio piti kovasti maatilatoiminnasta. Mitään suurempia puutteita ei hänen mukaansa löytynyt. Hän oli koko ajan todella innostunut työtehtävistä maatilalla, sillä oli aina haaveillut pääsevänsä maatilalle töihin. Hän itse koki, että oli valmis auttamaan esimerkiksi siivoamisessa, jotta pääsisi tilalle töihin. Tapio olisi halunnut kovasti, että päivätoiminta maatilalla jatkuisi vielä.

Tapiolla oli hyvät perustiedot esimerkiksi luonnosta ja eräilystä. Maataloudesta hän ei tiennyt paljoakaan. Hän kuunteli erittäin kiinnostuneena aina, kun kerroin jotain maataloudesta. Tapion mukaan häntä aluksi jännitti tulla tilalle, sillä hän ei ole juurikaan ollut tekemisissä eläinten kanssa. Jännitys hävisi kuitenkin melko nopeasti ja hän piti eläinten rapsuttelusta ja seuraamisesta kovasti.

Tapio kuunteli ohjeita tarkasti, mutta osasi neuvoa myös muita. Oli hienoa huomata, kuinka hän yritti ohjeistaa Verttiä, joka ei aina kuunnellut ohjeita eikä jaksanut kunnolla keskittyä. Välillä Tapion keskittyminen kiinnittyi vain eläinten ja muiden ihmisten seuraamiseen, joten Vertti saattoi viedä hänen työnsä.

Vaikka Tapio kertoi olevansa hyvin väsynyt toimintapäivän päätteeksi, ei väsymystä ollut havaittavissa vielä tilalla. Hänen täytyi päästä ajoissa nukkumaan ja hän sai nukuttua hyvät yöunet. Vaikka hoivamaatilatoiminnan vahvuutena ovat maatilalan monipuoliset virikkeet ja toiminta, on kuitenkin pidettävä huolta siitä, etteivät osallistujat väsy liikaa. Jo pelkkä ulkona oleminen voi olla väsyttävää asiakkaille, joten maatilalan töiden ei välttämättä tarvitse olla edes raskaita.

”Kyllä mä ainaki, ku tekee töitä nii aina väsyttämään rupee. Että pitää päästä nukkumaan.” (Tapio)

Hoivamaatilatoiminnassa on tärkeää myös yksilöllinen suunnittelu. Jokainen osallistuja on yksilö, jolla on omat vahvuudet ja haasteet. Toiminnan suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon jokaisen osallistujan yksilölliset erot. Tapion haasteena olivat

hänen fyysiseen toimintakyyn liittyvät vajeet, joiden vuoksi hän ei kyennyt eikä halunnut tai uskaltanut osallistua aivan kaikkiin tehtäviin. Osan työtehtävistä hän koki itselleen liian raskaaksi, mutta löysi helposti korvaavaa toimintaa. Tapio pääsi silittelemään ja seuraamaan eläimiä, josta hän nautti selvästi.

Antilla oli perustiedot maataloudessa hallussa tullessaan päivätoimintakokeiluun. Antti tiesi maataloudesta asioita, joita ryhmämme muut jäsenet eivät tieneet. Hän on kiinnostunut maataloudesta ja myöskin haaveillut pääsevänsä joskus maatilalle töihin.

Anttia jännitti myös maatilalle tulo ennen päivätoimintakokeilua, mutta pian toiminnan alettua jännitys oli hävinnyt. Pikkuhiljaa toiminnan edetessä Antti jopa itsenäistyi ja hän saattoi jäädä yksin tekemään työtehtävää. Niin mönkijän kuin päältä ajettavan ruohonleikkurin ajaminen onnistuivat hyvin pienen harjoittelun jälkeen.

Antti oli todella tarkka ja varovainen työntekijä. Hän halusi tehdä työnsä rauhassa ja keskittyi työhönsä täysin. Antti kuunteli ja noudatti ohjeita hyvin. Antin varovaisuus johtui aina aluksi jännityksestä, mutta kun jännityksestä päästiin, hän teki töitään rohkeasti. Antti oli myös todella kohtelias nuori mies läpi päivätoimintakokeilun. Hän pyysi apua, mikäli ei osannut jotakin tehtävää täysin. Hän kiitti aina myös saamastaan avusta.

Antti piti päivätoimintakokeilusta paljon. Hän oli selvästi kiinnostuneempi koneista kuin eläimistä, mutta oli innokkaasti kaikessa toiminnassa mukana. Antin mukaan lannan luonti puuttui päivätoimintakokeilusta. Antille erilaiset työtehtävät jäivät hyvin mieleen päivätoimintakokeilusta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Päivätoimintakokeilun tavoitteena oli järjestää asiakkaille mielekästä tekemistä, jossa yhdistyvät luonto, osallisuuden ja onnistumisen kokemukset. Päivätoimintakokeilun tavoitteiksi nousivat myös muun muassa lähiluontoon ja maatilain töihin tutustuminen, lähiruokan ja metsän antimien nauttiminen. Päivätoimintakokeilu toteutettiin olemassa olevalla maatilalla, jossa asiakkaat pääsivät ottamaan osaa maatilain arkeen töihin.

Tässä luvussa vedetään yhteen päivätoimintakokeilun arviointia. Tuloksia tarkastellaan päivätoiminnan järjestämisen, asiakkaiden ja maatilayrittäjien kannalta.

8.1 Päivätoiminnan järjestäminen

Päivätoiminta on lakisääteinen palvelu, jota kunnan tulee jollain tapaa järjestää. Esimerkiksi Hollannissa päivätoiminnan järjestäminen luonto- ja maatilaympäristössä on jo vakiintunut osa maan sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Vaikka Suomessa toimintamalli ei ole vielä täysin vakiintunut, erilaisia esimerkkejä löytyy.

Yleisesti ottaen hoivamaatilaksi ryhtyvä maatila on pieni, jossa tuotanto on monipuolista. Hoivamaatilatoiminta voi antaa mahdollisuuden erikoistua ja erottautua muiden mautilojen joukosta. Myös suurella maatilalla päivätoiminnan järjestäminen onnistuu. Vaikka suuret tilat alkavat osittain automatisoitua, löytyy sieltä kuitenkin tavanomaisia mautilain töitä, joita kuka vain pystyy tekemään. Ennakkotietoa ja osaamista eivät asiakkaat tarvitse. Toiminnan tarkalla suunnittelulla ja riskien huomioon ottamisella vältetään monet haasteet ja tapaturmat.

Maatilalla, jossa päätuotantosuunta on maidontuotanto, tarjoaa jo itsestään Green Care -toiminnan kolme peruselementtiä: luonto, toiminta ja yhteisö. Eläimet ja luonto kuuluvat väistämättä mautilain arkeen ja vaikuttavat töihin. Mautilat ovat ruumiillisen työn keitaita, jossa työtä tehdään lähestulkoon ympärivuorokauden. Osa töistä voidaan tehdä koneilla ja osa voidaan automatisoida, mutta osa töistä tehdään aivan itse. Maatilalla riittää töitä niin kauan, kuin ihmiset tarvitsevat ruokaa.

Varsinkin suurella tilalla myös yhteisö ja osallisuuden tuntu tulevat kuin itsestään. Tilalla, jossa on monta työntekijää, on kaikkien yhteisenä tavoitteena maatilan kannattavuus. Maatila on työllistäjä ja ruoan tuottaja, jossa jokaisen työntekijän työpanosta tarvitaan. Myös hoivamaatilatoiminnan asiakkaat pääsevät osaksi yhteisöä. Päivätoiminnan yhtenä tavoitteena kuitenkin on luoda asiakkaalle lisää sosiaalisia suhteita ja harjoittaa vuorovaikutustaitoja. (Kaski ym. 2012, 317.) Päivätoimintakokeilussa osa osallistujista oli haaveillut pääsevänsä töihin maatilalle. Nyt heidän siellä ollessaan he kokivat kuuluvansa maatilan yhteisöön ja olevansa maatilan työntekijöitä.

Green Care -toimintaan liittyy myös vahvasti tavoitteellisuus, ammatillisuus sekä vastuullisuus, jotka eivät täytyneet täydellisesti tässä kokeilussa. Tavoitteet asetettiin lähinnä toiminnalle, eikä asiakkaille. Pitkäjänteisemmän toiminnan takana tulisi olla tavoitteet myös jokaiselle asiakkaalle, esimerkiksi osana kuntoutussuunnitelmaa.

Toiminnan suunnittelussa tärkeintä on tuntea ryhmän jäsenet ja heidän erilaiset taidot ja kyvyt. Ilman tietoa ja tuntemusta asiakkaista on haastavaa rakentaa ryhmälle tekemistä. Toimintapäivien sisältö on hyvä rakentaa yhdessä osallistujien kanssa (Kähäri & Niemelä 2016, 11). Hoivamaatilatoiminnan tavoitteena on luoda toimintaan osallistuville henkilöille osallisuuden ja onnistumisen kokemuksia, joten työtehtävät täytyy suunnitella niin, että nämä ovat mahdollisia. Toimintapäivien aikana ei ole tarkoitus saada suuria työtuloksia aikaan, vaan saada onnistumisen kokemuksia ja kunnon toimintaa (Kähäri & Niemelä 2016, 9). Tarvittaessa on hyvä jakaa työtehtäviä pienempiin osiin ja vaiheisiin, jolloin onnistumisen kokemukset ovat mahdollisia. Myös aitojen ja merkityksellisten töiden tekeminen on tärkeää hoivamaatilalla.

Maatilaympäristössä päivätoiminnan järjestämisen suurimpana haasteena on asiakkaiden turvallisuus. Suurella maatilalla liikkuu paljon työntekijöitä ja erilaisia koneita. Myös rakennuksissa ja tiloihin liittyy omat vaaratekijät, joten maatilan turvallisuus on hyvä kartoittaa ennen toiminnan alkua. Mikäli hoivamaatilatoiminnalle haluaa LuontoHoiva -laatumerkin, täytyy maatilalla olla turvallisuus-, pelastus- ja omavalvontasuunnitelmat (Laatumerkkiesite 2017, 2).

Päivätoimintakokeilun perusteella kolmen hengen pienryhmä toimi hyvin maatilaympäristössä. Kahden ohjaajan voimin osallistujat olivat hyvin hallittavissa ja ohjattavissa, eikä suurempia ongelmia syntynyt. Osallistujien erilaiset mielenkiinnon kohteet eivät haitanneet kokeilussa, sillä kaikki olivat innoissaan tekemässä töitä. Joku olisi kaivannut enemmän töitä koneiden parissa, toinen taas eläinten parissa. Pienryhmätoiminnan tavoitteet?

8.2 Asiakkaiden toiminta maatilalla

Asiakkaiden diagnoosien tietäminen hoivamaatilatoiminnan järjestämisessä ei ole ollenkaan välttämätöntä. Diagnooseja tärkeämpää tietoa ovat asiakkaiden kyvyt, mielenkiinnon kohteet sekä vahvuudet. Erilaisten asiakkaiden motivointi voi olla toiminnan haaste.

Hoivamaatilatoiminnan aloittamiseen liittyy omat tarpeet. Maatila voi olla asiakkaille uusi ja jännittävä ympäristö, eikä heillä välttämättä ole tietoa kuinka pukeutua maatilalle. Maatilayrittäjän tulee tutustua ryhmään kunnolla ja ryhmän tulee tutustua toisaalta maatalaan. Maatilan historiaan tutustuminen on

Toiminnan edetessä niin osallistujien roolit saattavat muuttua. Asiakkaisen käytössä tutuiksi heidän ohjaajan ja maatilayrittäjän roolit voivat tasaantua, jolloin myös maatilayrittäjä pystyy antamaan yksilöllisempää ohjausta (Kähäri & Niemelä 2016a, 10). Kun työtehtävät käyvät tutuiksi, asiakkaat voivat ohjeistaa myös toisiaan työtehtäviin liittyvissä kysymyksissä, tehdä töitä itsenäisemmin sekä ottaa enemmän vastuuta.

Elings (2012, 44) tiivistää hoivamaatilatoiminnan hyödyt parempaan mieleen, lisääntyneeseen keskittymiseen, nopeampaan kuntoutumiseen sekä parempaan kuntoon. Tutkimuksen tavoitteena ei ollut tutkia näitä hyötyjä, mutta väistämättä osa hyödyistä näkyi myös tässä tutkimuksessa, esimerkiksi keskittymisen osalta.

Hoivamaatilatoiminnassa jokainen osallistuja teki töitä omalla persoonallaan. Osallistujien erilaiset tavat ja tottumukset tulivat voimakkaasti esiin. Töitä tehtiin omalla

tavallaan ja toisilla esimerkiksi keskittyminen oli parempaa kuin toisilla. Asiakkaiden persoonallisuus ei välttämättä ole yhteydessä maatilatoimintaan.

Elings (2012, 43) huomauttaa myös maatilatoiminnan tarjoavan mahdollisuuden raskastaa itseään fyysisesti. Erilaisten virikkeiden, työtehtävien ja ulkona olemisen avulla asiakkaat ovat väsyneitä päivän päätteeksi. Fyysinen rasitus voi parantaa myös unen laatua ja elämänhallintaa.

8.3 Maatilayrittäjien kokemukset

Maatilayrittäjille hoivamaatilatoiminnan järjestäminen on antoisaa. Vaikka toiminta vaatii maatalousyrittäjiltä suurta työpanosta, toiminnan merkityksellisyyden huomaaminen voi korvata sen.

Hoivamaatilatoiminta tuo lisäarvoa myös maatilalle. Pienemmille maataloille hoivamaatilatoiminta luo mahdollisuuden tilan jatkamiselle (Salonen 2012, 251). Suurella maatilalla maatilayrittäjät eivät koe hoivamaatilatoiminnan tuovan suurta taloudellista lisäarvoa. Maatilayrittäjällä täytyy olla kuitenkin aito kiinnostus järjestää hoivamaatilatoimintaa (Kähäri & Niemelä 2016b, 26). Kehitysvammaisten päivätoiminnan järjestäminen maatilalla antaa maatilayrittäjille paljon muuta kuin taloudellista lisäarvoa. Maatilayrittäjät saavat toiminnasta henkistä lisäarvoaan työlleen. Maatilayrittäjät saavat samalla mahdollisuuden pohtia omia työtehtäviään uusista näkökulmista, sillä töitä tehdään yleensä rutiinilla. Päivätoiminta-asiakkaiden kanssa työtahti on hitaampi, jolloin maatilayrittäjä pystyy havainnoida ja kehittää työtään.

Hoivamaatilatoiminta tuo lisäarvoa ja monipuolisuutta alueen palvelutarjontaan (Pylkkänen & Skyttä 2016, 6–7). Vaikka suurelle tilalle toiminta ei tuo suurta taloudellista tuottoa, se saattaa tuoda alueelle suurta lisäarvoa. Suuren maatilatoiminnan yhteyteen olisi mahdollista perustaa yritys, joka puolestaan työllistäisi alueella. Samalla kehitysvammaiset asiakkaat saavat mielekästä ja tarkoituksenmukaista tekemistä, josta kaikki hyötyvät.

Vaikka kokeilussa maatilayrittäjien työpanos ei ollut suuri, antoi päivätoiminnan järjestäminen heille paljon. Maatilan käyttäminen päivätoiminnassa antoi myös maatilayrittäjille uusia näkökulmia elämään. Vaikka maatalouden ahdinko näkyy monissa muodoissa, voi työ olla samalla todella antoisaa ja auttaa jaksamaa

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli esitellä yksi tapa järjestää hoivamaatilatoimintaa. Työssä on kuvattu tarkkaan, mitä toiminnassa on tehty ja miten se onnistui. Toiminnan suunnitteleminen oli helppoa, sillä se suunniteltiin yhdessä maatilayrittäjien kanssa.

Opinnäytetyön toisena tavoitteena oli järjestää osallistujille mielekästä toimintaa, jolla on merkitystä. Projektin yksi kohokohdista olikin nähdä osallistujien ylpeys tekemistään työstä, kun maatilalan isäntä kiitti heitä. Osallistujille toiminta oli mielekästä, sillä he saivat myös itse vaikuttaa töihin. Toisaalta osallistujat tuntuivat pitävän kaikista töistä, sillä he pääsivät kokeilemaan erilaisia tehtäviä. Pidemmillä aikavälillä työtehtävät olisivat luultavasti valikoituneet, mitä he haluavat tehdä enemmän.

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin enemmän toiminnan järjestämiseen ja sen dokumentointiin kuin pelkästään aiheen tutkimukselliseen tarkasteluun. Tutkimuksessa olisi voinut käyttää enemmän haastattelua aineiston keruumenetelmänä ja ottaa huomioon myös osallistujien muun elämän, päivätoimintakokeilun ulkopuolella. Toiminnan järjestäminen oli todella antoisaa ja arvokasta työtä, josta kiitosta saivat kaikki yhteistyötahot.

Koko projekti on ollut todella antoista, jonka avulla jaksaa tehdä työtä pitkään. Mahdollisen yhteistyön jatkuminen on vielä selvitysten alla, mutta mahdollisuuksien mukaan jonkinlaista yhteistyötä tullaan vielä jatkamaan.

Aihe on sosionomille (AMK) tärkeä ja ajankohtainen. Luontolähtöisyyttä ja Green Care -ideologiaa voi käyttää lähestulkoon missä työssä tahansa. Luontolähtöisyys ja Green Care tarjoavat työlle monipuolisuutta ja uusia ideoita toteuttaa toimintaa.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, XAMK, tarjoaa Mikkelissä mahdollisuuden suuntautua sosionomiopinnoissa Green Care -toimintaan (Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy [Viitattu 16.11.2017]). Itse olen yrittänyt suunnata opintojani

Green Care -toimintaan sen verran, että olen kesäopintoina tehnyt avoimessa ammattikorkeassa koulussa 5 opintopisteen arvoisen Green Care – Luonnosta hyvinvointipalveluja -opintojakson.

Opinnäytetyö eteni sykleittäin. Välillä työlle ei tapahtunut mitään, mutta välillä mentiin rutkasti eteenpäin. Käytännön toteutus kuitenkin järjestyi moitteettomasti, sovituina päivinä. Työpari olisi helpottanut huomattavasti työn tekemistä niin havainnoinnin kuin kirjoittamisenkin osalta.

Suuri kiitos kuitenkin kuuluu niin toimintakeskuksen väelle, kuin maatilan isäntäparille sekä muille maatilan työntekijöille. Kaikki ottivat projektin hyvin vastaan ja halusivat olla yhdessä tekemässä hyvää. Toiminnan jatkumiselle olisi kysyntää, mutta sen järjestyminen vaatii vielä toimenpiteitä.

LÄHTEET

- Bird, W. 2007. Natural Thinking. [Verkkoartikkeli]. the Royal Society for the Protection of Birds. [Viitattu 22.10.2017]. Saatavana: https://www.rspb.org.uk/Images/naturalthinking_tcm9-161856.pdf
- Di Iacovo, F. & O'Connor, D. 2009. Supporting policies for Social Farming in Europe, Progressinf Multifunctionality in Responsice Rural Areas. [Verkkojulkaisu]. Firenze: Agenzia Regionale per lo Sviluppo e l'Innovazione nel settore Agricolo-forestale (ARSIA). [Viitattu 10.11.2017]. Saatavana: http://sofar.unipi.it/index_file/arsia_So.Far-EU_def.pdf
- Elings, M. & Hassink, J. 2008. Green Care Farms, A Safe Community Between Illness or Adiiction and the Wider Society. [Verkkoartikkeli]. Therapeutic Communities, 29 (3), 310–322. [Viitattu 15.11.2017]. Saatavana: https://www.carefarminguk.org/sites/carefarminguk.org/files/Journal_of_Therapeutic_Communities.pdf#page=29
- Elings, M. 2012. Effects of care farms. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 27.10.2017]. Saatavana: https://www.carefarminguk.org/sites/carefarminguk.org/files/Effects_of_care_farms_Elings.pdf
- Green Care -laatumerkit. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Green Care Finland ry. [Viitattu 23.10.2017]. Saatavana: <http://www.gcfinland.fi/laatu/laatumerkit/>
- Green Care -työkirja. 2014. [Verkkokirja]. Jokioinen: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. [Viitattu 20.10.2017]. Saatavana: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/julkaisut/green-care-tyokirja-17.3.2014.pdf>
- Heikkinen, H. Rovio, E. & Syrjälä, L. 2006. Toiminnasta tietoon : Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi Oy.
- Hirvonen, J. 2014a. Metsät ja puutarhat ohjausympäristöinä. Teoksessa J. Hirvonen & T. Skyttä 2014. Luontolähtöiset hyvinvointipalvelut – Opas asiakastyöhön ja palveluiden kehittämiseen. [Verkkojulkaisu]. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, vapaamuotoisia julkaisuja 28, 46–63. [Viitattu 23.10.2017]. Saatavana: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81448/URNISBN9789515884305.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hoivafarmi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 10.11.2017]. Saatavana: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/hoivafarmi/>
- Homan, R. 1991. The ethics of social research. Aspects of modern sociologu. London: Logman.

- Hyysalo, S. 2009. Käyttäjä tuotekehityksessä : Tieto, tutkimus, menetelmät. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 97. [Viitattu 30.10.2017]. Saatavana: http://www2.uiah.fi/~heidig/Teaching/Course_assignments/Entries/2011/9/13_Johdatus_muotoilun_tutkimukseen_files/Hyysalo%202009.pdf
- Kansaneläkelaitos. 2017. Vammaistuen määrä ja maksaminen. [Verkkosivu]. Helsinki: Kansaneläkelaitos (KELA). [Viitattu 23.10.2017]. Saatavana: http://www.kela.fi/vammaistuki-aikuiselle_maara
- Kaski, M. (toim.) Manninen, A. & Pihko, H. 2013. Kehitysvammaisuus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kehitysvammaisuus. Ei päivystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kehitysvammaliitto. [Viitattu 14.11.2017]. Saatavana: <http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus>
- Kettunen, I. 2017. Green Care -tilalla Tikanmäessä. [Verkkolehti]. Helsinki: Talentia-lehti. [Viitattu 27.10.2017]. Saatavana: <https://www.talentia-lehti.fi/green-care-tilalla-tikanmaessa/>
- Konttinen, J-P. 2015. Päivätoiminta. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus THL. [Viitattu 23.10.2017]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/paivatoiminta>
- Kähäri, A. & Niemelä, . 2016b. Hoivamaatilatoimintaa mielenterveyskuntoutujille – opas maatilayrittäjille. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.
- Kähäri, M. & Niemelä, A. 2016a. Hoivamaatilatoimintaa mielenterveyskuntoutujille : Opas maatalousyrittäjille. [Verkkojulkaisu]. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 28.10.2017]. Saatavana: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116144/Opas.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- L 17.9.1982/710. Sosiaalihuoltolaki
- L 23.6.1977/519. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta
- L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista.
- Laatumerkkiesite. 2017. [Verkkoesite]. Seinäjoki: Green Care Finland ry. [Viitattu 23.10.2017]. Saatavana: http://www.gcfinland.fi/tiedostopankki/232/Green-Care_laatumerkkiesite-final-31.1.17.pdf
- Luontohyvinvoinnin lähteenä. Ei päivystä. [Verkkoesite]. Jokioinen: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos MTT. [Viitattu 23.10.2017]. Saatavana: <http://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>

- Maailman terveysjärjestö. 2004. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. Suomentaja Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Jyväskylä: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes.
- Nissinen, S. 2014. Eko- ja ympäristöpsykologia tausta-ajatuksena. [Verkkajulkaisu]. Teoksessa J. Hirvonen & T. Skyttä (toim.) Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja 28, 18–23. [Viitattu 26.10.2017]. Saatavana: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81448/URNISBN9789515884305.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Nissinen, S. 2015. Maatilalta toiminnallisuutta sosiaalialan työhön. [Verkkajulkaisu]. Teoksessa A. Haapala (toim.) Kestävää hyvinvointia kehittämässä. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja D65, 159–165. [Viitattu 28.10.2017]. Saatavana: <https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/104400/URNISBN9789515885371.pdf?sequence=1>
- Pylkkänen, P. & Skyttä, T. (toim.) 2016. Tienviittoja hoivamaatilatoimintaan. [Verkkajulkaisu]. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja 87. [Viitattu 17.10.2017]. Saatavana: <http://www.helsinki.fi/ruralia/Tienviittoa%20hoivamaatilatoimintaan%20-opas.pdf>
- Sack, R. 1997. Homo Geographicus : A framework for action, awareness and goal concen. Lontoo: The John Hopkins University Press.
- Salonen, K. 2012. Mielen ja luonnon yhteyksiä – eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Teoksessa T. Helne & T. Silvasti (toim.) Yhteyksien kirja : Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. 235-247.
- Salovuori, T. 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Seinäjoki: Green Care Finland ry.
- Soini, K. (toim.) 2014. Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care -toiminnan vaikuttavuutta. [Verkkajulkaisu]. Jokioinen: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. [Viitattu 29.10.2017]. Saatavana: <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu21.pdf>
- Soini, K. & Vehmasto, E. 2014. Kohti suomalaista Green Care -toimintatapaa. [Verkkajulkaisu]. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) Green Care -toimintatavan suuntaaviivat Suomessa. Jokioinen: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. 8–28. [Viitattu 20.10.2017]. Saatavana: <http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/482161/mttkasvu20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Soini, K. 2012. Hoivamaatalous yhteyksien rakentajana. Teoksessa T. Helne, & T. Silvasti (toim.) Yhteyksien kirja – Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. 248–254.
- Soini, K. Ilmarinen, K. Yli-Viikari, A. & Kirveenniemi, A. 2011. Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 75, 3, 320-330.

- Suomi, A. Juusola, M. & Anundi, E. 2016. Vihreä hoiva ja voima. Helsinki: Terapia- ja valmennuskeskus Helsingin Majakka.
- Tikkamäen tila. 2017. [Verkkosivu]. Lempäälä: Tikkamäen Tila. [Viitattu 10.11.2017]. Saatavana: <http://www.tikanmaentila.fi/>
- Toiminta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Savonlinna: Kotilo ry. [Viitattu 10.11.2017]. Saatavana: <http://www.kotilo.fi/toiminta2014.html>
- Työtoiminta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Tampere: Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. [Viitattu 04.11.2017]. Saatavana: <http://www.kvtl.fi/fi/tyoelama/tyo--ja-paivatoiminta/tyotoiminta/>
- Törmä, S. Huotari, K. Tuokkola, K. & Nieminen, J. 2013. Asumista ja arjen tukea – Esimerkkejä mielenterveyskuntoutujien asumisratkaisusta muutamassa maassa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön raportteja 17. [Viitattu 14.11.2017]. Saatavana: <http://www.ym.fi/download/name/%7B0A039727-D5BF-44C2-AE2B-7A8BCFE49AC8%7D/40097>
- Vammaissopimus ja ICF. 2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 15.10.2017]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/icf-luokitus/vammaissopimus-ja-icf>
- Vattinen, L. 2014. Maatilaympäristöstä vihreää voimaa ja virkistystä. Hämeen ammattikorkeakoulu. Luonnonvara-alan yksikkö, maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.
- Vehmasto, E. 2014. Green Care -palvelutyypit Suomessa. [Verkkojulkaisu]. Teoksessa E. Vehmasto (toim.) Green Care -toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. 27–48. [Viitattu 15.11.2017]. Saatavana: <http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/482161/mttkasvu20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Yli-Viikari, A. & Suomela, M. 2016. Maatilat kasvatuksen ja kuntoutuksen ympäristöinä – kokeilutoiminnan kautta kasvuun. [Verkkolehti]. Maaseudun UUSI AIKA – verkkolehti. [Viitattu 10.11.2017]. Saatavana: <http://www.mualehti.fi/maatilat-kasvatuksen-ja-kuntoutuksen-ymparistoina-kokeilutoiminnan-kautta-kasvuun/>
- Yli-Viikari, A. Lilja, T. Heikkilä, K. Kirveenummi, A. Kivinen, T. Partanen U. Rantamäki-Lahtinen, L. & Soini, K. 2009. Green Care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. [Verkkojulkaisu]. Jokioinen: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. Maa- ja elintarviketalous 141. [Viitattu 15.11.2017]. Saatavana: <https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/475081/met141.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy. Ei päiväystä. Sosionomi (AMK) – Sosiaalialalla työskentelet ihmisten parissa, heidän kanssaan ja heidän hyväksi.

[Verkkosivu]. [Viitattu 16.11.2017]. Saatavana: <https://www.xamk.fi/koulutukset/sosionomi-amk/>

Green Care – Työhön kuntouttava toiminta luonnossa. 2014. [Verkkojulkaisu]. Työhön kuntouttava Green Care Etelä-Suomessa -hanke. [Viitattu 01.11.2017]. Saatavana: <https://www.thl.fi/documents/10531/623661/GC+opas+nettiin+241114.pdf/43b98be9-3ee7-4480-89ab-ad5b0a67906c>

Green Care Finland ry. 2017. Menetelmät. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.10.2017]. Saatavana: <http://www.gcfinland.fi/green-care-/menetelmat/>

Hirvonen, J. 2014b. Luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutukset. Teoksessa J. Hirvonen & T. Skyttä 2014. Luontolähtöiset hyvinvointipalvelut – Opas asiakastyöhön ja palveluiden kehittämiseen. [Verkkojulkaisu]. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, vapaamuotoisia julkaisuja 28, 24–27. [Viitattu 16.11.2017]. Saatavana: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81448/URNISBN9789515884305.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hirvonen, J. 2015. Kuntouttava green care -toimintaa oppimassa – toimintaympäristönä englantilainen terapiapuutarha. Teoksessa A. Haapala (toim.) Hyvinvointia kehittämässä. [Verkkojulkaisu]. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja D65, 153–158. [Viitattu 28.10.2017]. Saatavana: <https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/104400/URNISBN9789515885371.pdf?sequence=1>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje ja suostumuslomake

Liite 2. Toimintapäivän runko

LIITE 1: Saatekirje ja suostumuslomake

Hyvät toimintakeskuksen asiakkaat ja heidän huoltajat!

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä liittyen kehitysvammaisuuteen ja hoivamaatalouteen. Osana tutkimusta ja harjoitteluani järjestän muutamille toimintakeskuksen asiakkaille päivätoimintaa maatalo- ja luontoympäristössä. Päivätoiminta järjestetään [REDACTED]:n tiloissa/mailla. Tarkoituksena on tutkia, miten asiakkaat kokevat tällaisen päivätoiminnan sekä miten sen järjestäminen onnistuu. Ryhmään on valittu asiakkaita, jotka saattaisivat pitää toiminnasta.

Itse tutkimusaineistoa kerätään havainnoimalla ja haastatteleamalla asiakkaita, mutta myös ohjaajia. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseus-verkkokirjastossa. Asiakkaat ovat tutkimuksessa täysin anonyymejä.

Maatalo- ja luontoympäristöissä tapahtuva päivätoiminta tulee sisältämään kaikenlaista, mitä asiakkaat haluavat. Maatilalla päästään tutustumaan erilaisiin maatalon töihin ja eläimiin. Tavoitteena on, että luonnon kiertokulku sekä luonnon elämysellisyys tulevat tutuksi. Viimeisellä kerralla koko toimintakeskuksen porukka pääsee tutustumaan maatilalle, jossa päivätoimintaan osallistuneet pääsevät hieman esittelemään aikaansaannoksiaan.

Päivätoimintaan osallistuu 4 hengen ryhmä yhdessä toimintakeskuksen ohjaajan kanssa. Toimintakeskuksen vakuutus on voimassa myös tämän päivätoiminnan aikana. Asiakkaat saavat tilan puolesta erilaiset suojavarusteet, kuten kumisaappaat sekä hengityksen suojaimet tms. Myös työtakit ja lippalakit tarjotaan tilan puolesta. Asiakkaiden on kuitenkin hyvä varustautua vaatteilla, jotka saattavat likaantua. Parhaimpia vaatteita ei siis kannata laittaa päälle.

Aikaisempaa kokemusta maatalon töistä ei vaadita, vaan pyritään löytämään kaikille mielekästä tekemistä.

Järjestän asiakkaille päivätoimintaa torstaisin klo 9-13, nyt touko-kesäkuussa sekä elo-syyskuussa. Tarkemmat päivämäärät ovat: 11.5., 18.5., 1.6., 8.6. sekä 17.8., 24.8. ja 7.9.

Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä [REDACTED]:n sekä [REDACTED]:n kanssa.

Vastaa mielelläni kysymyksiin, joten jos mieltäsi askarruttaa jokin asia, kysy! 😊

Yhteistyöterveisin,

Sanni-Maiju Kantoniemi

+358 50 366 3140

Sanni-maiju.kantoniemi@seamk.fi

Palautathan suostumuslomakkeen allekirjoitettuna viimeistään 11.5 toimintakeskukseen.

SUOSTUMUSLOMAKE

_____ (Asiakkaan nimi)

saa osallistua päivätoimintaan _____ maatilalla sekä opinnäytetyötutkimukseen.

Aika ja paikka

Huoltajan allekirjoitus & nimenselvennys

Asiakkaan allekirjoitus & nimenselvennys

Palautathan allekirjoitettuna **viimeistään 11.5** toimintakeskukseen.

LIITE 2: Toimintapäivän runko

09:00 Ryhmä saapuu tilalle. Päivän kuulumisen. Edellisen toimintapäivän muistelua. Tulevan päivän läpikäynti. Työvarusteiden vaihtaminen.

10:00 Vasikkanavetan työt: karsinoiden kuivittaminen, vasikkarehun lisääminen automaateihin, ruokintapöydän siistiminen.

10:30 Erilaisia, vaihtuvia työtehtäviä.

11.:30 Ruoka- ja lepotauko.

12:30 Töiden jatkaminen tai uudet työtehtävät.

13:00 Iltapäiväkahvit, päivän päättäminen.

13:30 Lähtö takaisin toimintakeskukseen.